

Pengestrømme mellem Grønland & Danmark

**Arbejdsgruppen vedrørende
Økonomi og Erhvervsudvikling
under
Selvstyrekommissionen
april 2003**

Forord

Arbejdsgruppen vedrørende Økonomi og Erhvervsudvikling under Selvstyrekommissionen har valgt at sætte fokus på pengestrømme mellem Grønland og Danmark.

I dette arbejdsrapport præsenteres det statistiske grundlag for arbejdsgruppens arbejde med dette emne.

Datamaterialet er rekvireret fra Danmarks Nationalbank, fra Told og Skat i Danmark via Skattedirektoratet og fra Grønlands Statistik. Der har endvidere været ført dialog med en række instanser i og uden for Grønlands Hjemmestyre for at få så stor kendskab til baggrunden for datamaterialet som muligt.

Arbejdsrapportet har været i høring hos udvalgte personer, institutioner og virksomheder, der hver på deres område har ekspertviden omkring pengestrømme mellem Grønland og omverdenen. Ansvar for bearbejdningen og konklusionerne i arbejdsrapportet er dog ene og alene arbejdsgruppens.

På grund af høringsprocessen er arbejdet med arbejdsrapportet afsluttet efter Selvstyrekommissionens aflevering af betænkning til Landsstyret.

Arbejdsgruppen vil gerne takke bl.a. økonomidirektør Peter Beck, forretningsfører Palle Frederiksen, skattedirektør Kaare Hagemann, kontorchef Peter Hansen, regnskabschef Kell Lauritzen, institutleder Lars Lund, landstingsmedlem Josef Motzfeldt, professor Søren Bo Nielsen og professor Christen Sørensen for deres bidrag til den endelige udformning af arbejdsrapportet.

Arbejdsgruppen består af følgende fire medlemmer: Martha Labansen (formand for arbejdsgruppen), Ane Hansen, Jakob Janussen og Daniel Skifte. Keld Jensen er faglig sekretær for arbejdsgruppen.

Martha Labansen

Formand for arbejdsgruppen

Indholdsfortegnelse

FORORD	3
INDHOLDSFORTEGNELSE	5
FIGURLISTE	7
TABELLISTE	7
1 INDLEDNING	11
1.1 KILDEGRUNDLAGET FOR UNDERSØGELSEN	13
1.2 AFGRÆNSNING.....	15
1.3 BEHOV FOR YDERLIGERE BELYSNING AF VÆSENTLIGT SPØRGSMÅL	15
DEL I: BETALINGSBALANCE MELLEM GRØNLAND OG DANMARK: DE LØBENDE POSTER	17
2 VARER	17
2.1 KLASSEFIKATION AF VAREIMPORT OG -EKSPORT	19
2.2 VAREIMPORTEN	20
2.3 VAREEKSPORTEN.....	21
2.4 VAREIMPORT OG -EKSPORT MELLEM DANMARK OG GRØNLAND	22
2.4.1 <i>Bytteforhold med afledte effekter</i>	28
3 TJENESTER	29
3.1 KLASSEFIKATION AF IMPORT OG EKSPORT AF TJENESTEYDELSER	29
3.2 PENGESTRØMME UD AF LANDET I FORBINDELSE MED TJENESTEYDELSER.....	30
3.3 PENGESTRØMME IND I LANDET I FORBINDELSE MED TJENESTEYDELSER	31
3.4 GENNEMGANG AF IMPORT OG EKSPORT AF TJENESTEYDELSER MELLEM DANMARK OG GRØNLAND	32
3.4.1 <i>Rejser og transport</i>	32
3.4.2 <i>Forsikringservice</i>	33
3.4.3 <i>Bygge- og anlægsarbejder</i>	33
3.4.4 <i>Leasingydelser</i>	34
3.4.5 <i>Diverse tjenesteydelser</i>	34
3.5 SAMMENFATNING OM TJENESTEBALANCEN	36

Indholdsfortegnelse

4	RENTER OG UDBYTTER.....	39
4.1	AFKAST VEDRØRENDE DIREKTE INVESTERINGER	39
4.2	AFKAST VEDRØRENDE VÆRDIPAPIRER	40
4.3	RENTER VEDRØRENDE ANDRE MELLEMVÆRENDE.....	40
4.4	SAMMENFATNING OM RENTER OG UDBYTTER.....	41
5	ANDRE LØBENDE BETALINGER.....	43
6	DE LØBENDE BETALINGER SOM HELHED	45
6.1	SAMLET OPGØRELSE AF BETALINGSBALANCE MED UDlandet	47
DEL II: PENGESTRØMME MELLEML GRØNLAND OG DANMARK: DE FINANSIELLE BETALINGER.....		49
7	DE FINANSIELLE BETALINGER SOM HELHED.....	49
8	DIREKTE INVESTERINGER	51
9	PORTEFØLJEINVESTERINGER	53
10	LÅN.....	55
11	ANDRE FINANSIELLE BETALINGER	57
DEL III: DEN SAMLEDE PENGESTRØM MELLEML GRØNLAND OG DANMARK		59
DEL IV: FORMUEOPGØRELSER		61
11.1	FORMUE.....	61
11.1.1	<i>Indestående i pengeinstitutter</i>	<i>61</i>
11.1.2	<i>Kursværdien af obligationer i depoter</i>	<i>62</i>
11.1.3	<i>Kursværdien af aktier i depoter.....</i>	<i>62</i>
11.2	GÆLD.....	63
11.2.1	<i>Gæld i pengeinstitutter.....</i>	<i>63</i>
11.2.2	<i>Gæld i kreditforeninger.....</i>	<i>64</i>
11.3	ANDRE FORMUE- OG GÆLDSPOSTER.....	64
11.4	SAMMENFATNING OM FORMUEOPGØRELSER.....	65
12	SAMMENFATNING	67
12.1	DET STORE BILLEDE	67
12.2	DE OVERORDNEDE EMNER	68

Indholdsfortegnelse

12.3	ARBEJDSPAPIRETS INDHOLD OG STRUKTUR	69
12.4	SAMMENFATNING OG KONKLUSIONER	70
12.5	ARBEJDSGRUPPENS FORELØBIGE INDSTILLINGER PÅ BASIS AF DETTE ARBEJDSPAPIR ..	78
13	ANVENDTE KILDER OG LITTERATUR	81
	BILAG 1: DETALJERET OPGØRELSE AF IMPORT OG EKSPORT AF VARER ...	83
	NÆRINGSMIDLER OG LEVENDE DYR.....	83
	DRIKKEVARER OG TOBAK	85
	RÅSTOFFER, IKKE SPISELIGE (UNDTAGEN BRÆNDESEL).....	85
	MINERALSKE BRÆNDELS- OG SMØRESTOFFER O.L.	86
	ANIMALSKE OG VEGETABILSKE OLIER, FEDTSTOFFER OG VOKS.....	86
	KEMIKALIER OG KEMISKE PRODUKTER.....	87
	BEARBEJDEDE VARER, HOVEDSAGLIG HALVFABRIKATA	87
	KRAFTMASKINER OG MOTORER.....	88
	BEARBEJDEDE VARER I.A.N.	89
	DIVERSE VARER OG TRANSAKTIONER I.A.N.	90
	BILAG 2: RESPONSUM FRA INSTITUTLEDER LARS LUND	91
	PROBLEMER VEDRØRENDE DEN TALMÆSSIGE BELYSNING AF BETALINGSBALANCEN FOR GRØNLAND	91
	BILAG 3: RESPONSUM FRA PROFESSOR CHRISTEN SØRENSEN.....	99
	EMNE: RAPPORTEN: PENGESTRØMME MELLEMLIG GRØNLAND OG DANMARK	99
	BILAG 4: HØRING VEDRØRENDE LÆKAGE-PROBLEMATIK	107

Figurliste

FIGUR 1.	DE LØBENDE BETALINGER: PENGESTRØM UD AF LANDET TIL DANMARK	46
FIGUR 2.	DE LØBENDE BETALINGER: PENGESTRØMME IND I LANDET FRA DANMARK	46
FIGUR 3.	EKSPORTEN AF FISK OG SKALDYR FORDELT PÅ VIGTIGSTE ARTER, ÅR 2001	84

Tabelliste

TABEL 1.	PENGESTRØMMENES ELEMENTER MELLEMLIG DANMARK OG GRØNLAND	12
TABEL 2.	IMPORTEN FORDELT PÅ VAREGRUPPER, ÅR 2001	20

Indholdsfortegnelse

TABEL 3. IMPORTEN FORDELT PÅ VAREGRUPPER OG LAND, ÅR 2001	21
TABEL 4. EKSPORTEN FORDELT PÅ VAREGRUPPER, ÅR 2000.....	21
TABEL 5. EKSPORTEN FORDELT PÅ VAREGRUPPER OG LAND, ÅR 2001.....	22
TABEL 6. GRØNLANDS EKSPORT, SAMLET OG TIL DANMARK, ÅR 2001.....	23
TABEL 7. GRØNLANDS IMPORT, SAMLET OG FRA DANMARK, ÅR 2001.....	24
TABEL 8. VAREBALANCE SAMLET OG I FORHOLD TIL DANMARK, ÅR 2001.....	26
TABEL 9. KLASSIFIKATION AF TJENESTEYDELSER	30
TABEL 10. PENGESTRØMME UD AF LANDET TIL DANMARK I.F.M. TJENESTEYDELSER, ÅR 2001...	31
TABEL 11. PENGESTRØMME IND I LANDET I.F.M. TJENESTEYDELSER FRA DANMARK, ÅR 2001...	31
TABEL 12. IMPORT OG EKSPORT AF REJSER OG TRANSPORT, ÅR 2001.....	32
TABEL 13. IMPORT OG EKSPORT AF FORSIKRINGSSERVICE, ÅR 2001	33
TABEL 14. IMPORT OG EKSPORT AF BYGGE- OG ANLÆGSARBEJDER, ÅR 2001	34
TABEL 15. IMPORT OG EKSPORT AF LEASINGYDELSER, ÅR 2001.....	34
TABEL 16. IMPORT OG EKSPORT AF DIVERSE TJENESTEYDELSER, ÅR 2001.....	35
TABEL 17. BALANCE FOR TJENESTEYDELSER, ÅR 2001	36
TABEL 18. PENGESTRØMME FRA RENTER OG UDBYTTET, ÅR 2001	39
TABEL 19. PENGESTRØMME I.F.M. ANDRE LØBENDE BETALINGER, 2001	43
TABEL 20. BALANCE FOR DE LØBENDE POSTER MELLEM GRØNLAND OG DANMARK	45
TABEL 21. BETALINGSBALANCE MED UDLANDET	47
TABEL 22. FINANSIELLE BETALINGER - PENGESTRØM MELLEM GRØNLAND & DANMARK, 2001 ..	49
TABEL 23. DIREKTE INVESTERINGER - PENGESTRØM MELLEM GRØNLAND OG DANMARK, 2001 .	51
TABEL 24. PORTEFØLJEINVESTERINGER, PENGESTRØMME MELLEM DANMARK OG GRØNLAND, ÅR 2001	54
TABEL 25. LÅN, PENGESTRØMME MELLEM DANMARK OG GRØNLAND, ÅR 2001	55
TABEL 26. ANDRE FINANSIELLE BETALINGER. PENGESTRØM MELLEM DANMARK OG GRØNLAND, ÅR 2001	57
TABEL 27. DEN SAMLEDE PENGESTRØM MELLEM GRØNLAND OG DANMARK, ÅR 2001.....	59
TABEL 28. INDESTÅENDE I PENGEINSTITUTTER, ULTIMO 2001	62
TABEL 29. KURSVÆRDIEN AF REGISTREREDE OBLIGATIONER, ULTIMO 2001	62
TABEL 30. KURSVÆRDIEN AF REGISTREREDE AKTIER, ULTIMO 2001	63
TABEL 31. GÆLD I PENGEINSTITUTTER, ULTIMO 2001.....	63
TABEL 32. GÆLD I KREDITFORENINGER, ULTIMO 2001	64
TABEL 33. EJENDOMSVÆRDI, ULTIMO 2001	64
TABEL 34. NÆRINGSMIDLER OG LEVENDE DYR, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	83
TABEL 35. DRILLEKEVARER OG TOBAK, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	85

Indholdsfortegnelse

TABEL 36. RÅSTOFFER, IKKE SPISELIGE (UNDT. BRÆNDESEL), IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001.....	86
TABEL 37. MINERALSKE BRÆNDELS- OG SMØRESTOFFER O.L., IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2000.....	86
TABEL 38. ANIMALSKE OG VEGETABILSKE OLIER, FEDTSTOFFER OG VOKS, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	87
TABEL 39. KEMIKALIER OG KEMISKE PRODUKTER, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	87
TABEL 40. BEARBEJDEDE VARER, HOVEDSAGELIG HALVFABRIKATA, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	88
TABEL 41. KRAFTMASKINER OG MOTORER, IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	89
TABEL 42. BEARBEJDEDE VARER I.A.N. , IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001	90
TABEL 43. DIVERSE VARER OG TRANSAKTIONER I.A.N. , IMPORT OG EKSPORT TIL OG FRA DANMARK OG UDLANDET ÅR 2001.....	90

1 Indledning

Formålet med denne undersøgelse er at give et overblik over pengestrømmene mellem Grønland og Danmark.¹ Undersøgelsen giver et detaljeret billede af det økonomiske samarbejde mellem de to enheder i Rigsfællesskabet. I den fremtidige diskussion om selvstyre vil dette arbejde give væsentlig grundlæggende viden over landets afhængighed af ikke blot bloktilskuddet, men også den ensidige forsynings- og handelsstruktur fra Danmark samt betydningen af integrationen i den finansielle struktur i Danmark.

Størstedelen af alle pengestrømme til og fra Grønland sker til og fra Danmark. Pengestrømmene mellem Danmark og Grønland omfatter en lang række elementer, som for fleres vedkommende er vanskeligt at fastsætte størrelsen på. Årsagen her til er blandt andet, at Grønland og Danmark har fælles valuta, og at Grønland er en integreret del af Danmarks finansielle struktur.

Der findes ingen officielle beregninger af de samlede pengestrømme mellem Grønland og udlandet eller mellem Grønland og Danmark. Dette arbejdspapir repræsenterer således det første forsøg på at opstille en detaljeret oversigt over pengestrømmene mellem Danmark og Grønland.

I dette arbejdspapir opstilles i *Del I* en betalingsbalance² for de løbende betalinger mellem Grønland og Danmark. De løbende betalinger omfatter kategorierne varer, tjenesteydelser, renter og udbytter samt andre løbende betalinger.

I *Del II* beregnes betalingsbalancens finansielle poster mellem Grønland og Danmark. De finansielle poster omfatter kategorierne direkte investeringer, porteføljeinvesteringer, lån og andre finansielle betalinger.

Forbindelsen mellem de løbende betalinger og de finansielle poster er normalt, at når der er underskud på betalingsbalancen for de løbende betalinger, øges udlandsgælden og dermed bl.a. de fremtidige afdrag og rentebetalinger til udlandet.

¹ Ordet pengestrømme er anvendt i dette arbejdspapir. Der er vigtigt ikke at forstå pengestrømme som kontant afregning for ydelser. Normalt anvendes udtrykket valuta-indtægter og -udgifter, men det er ikke særligt rammende i denne sammenhæng, idet Danmark og Grønland har fælles valuta.

² Omsætningen mellem indland og udland består af mange slags transaktioner som varehandel, transport, rejser, gaver, kreditydelser m.v. Et samlet regnskab for disse transaktioner i en given periode, f.eks. et år, betegnes betalingsbalancen. Dette oplæg omhandler betalingsbalancen mellem to områder i Rigsfællesskabet: Danmark og Grønland.

Indledning

Hvis der derimod er overskud på betalingsbalancen vil der normalt skabes forøgelse af fordringer i udlandet. Den samlede pengestrøms elementer er gengivet i Tabel 1.

I *Del III* opgøres de samlede pengestrømme mellem Danmark og Grønland i år 2001.

De løbende betalinger og de finansielle betalinger udgør tilsammen elementerne i betalingsbalancen. Betalingsbalancen er en opgørelse over landets transaktioner med udlandet i en given periode (i denne rapport er det en opgørelse mellem to lande, Grønland og Danmark). Når man taler om overskud og underskud på betalingsbalancen, refererer man til overskud eller underskud på de løbende poster.

I *Del IV* er der opstillet formueopgørelse for herboendes formue og gæld i Grønland og i Danmark. Opgørelsen er mangelfuld, fordi formuebeskatning ikke forefindes i Grønland og Danmark (afskaffet 1. januar 1997). På den grønlandske selvangivelse spørges efter oplysninger om formuen, men skattevæsenet har ikke bearbejdet statistik af disse oplysninger. Oplysningerne er derimod tilgængelige i Danmark.

Tabel 1. Pengestrømmenes elementer mellem Danmark og Grønland

Betalings-balance	Type af balance	Indhold
Løbende betalinger	Varer	Eksport og import af varer
	Tjenesteydelser	Betalinger til/fra Danmark for alle typer tjenesteydelser
	Renter og udbytter	Renter, udbytter samt driftstilskud
	Andre løbende betalinger	Arv, gaver og andre betalinger uden modydelse m.v. Herunder rubriceres bloktilskuddet fra staten.
Finansielle poster	Direkte investeringer	Betalinger vedrørende direkte investeringer omfatter egenkapitalandele i virksomheder, hvor der opnås eller er opnået mere end 10 pct. bestemmende indflydelse, lån mellem koncernforbundne virksomheder samt køb/salg af fast ejendom til ikke-erhvervs-mæssig brug.
	Porteføljainvesteringer	Omfatter anmeldte betalinger i.f.m. værdipapirtransaktioner af pengeinstitutter uden kundeinvolvering.
	Lån	Alle typer lån.
	Andre finansielle betalinger	Omfatter f.eks. indskud, præmiebetalinger til og udbetalinger af livsforsikring og pension, køb/salg af rettigheder m.v.

Bagerst i dette arbejdsrapport findes en sammenfatning. I sammenfatningen præsenteres nøgleresultaterne fra de foregående kapitler. På basis af disse nøgleresultater startes debatten om mulige politiske konsekvenser af det samlede billede præsenteret i de foregående kapitler.

Indledning

1.1 Kildegrundlaget for undersøgelsen

Der har tidligere været gjort forsøg på at vurdere størrelsen og betydningen af de økonomiske bevægelser mellem Danmark og Grønland, men der er så vidt vides aldrig tidligere gennemført en analyse på basis af statistiske oplysninger af pengestrømmene i den tid hjemmestyret har eksisteret. Der må således tages højde for, at der kan have indsneget sig metodiske fejl hos både dataleverandører og i selve forståelsen og bearbejdelsen af data.

De statistiske oplysninger kendes for nogle kategorier for kun et år. Derfor kan større udsving i forbindelse med ekstraordinære store transaktioner netop dette år give et forkert billede af den normale størrelse af transaktionen.

I dette arbejdspapir benævnes handel med varer og tjenesteydelser som import og eksport, mens øvrige transaktioner betegnes pengestrømme. Import er en pengestrøm, der går ud af landet, mens eksport er en pengestrøm, der går ind i landet.

Selvstyrekommissionens Sekretariat har indsamlet oplysninger fra forskellige kilder. Kilderne til statistikken er følgende:

1. Beregninger i Selvstyrekommissionens Sekretariat på basis af data fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's Udenrigshandelsregister. Disse stammer fra statistik for udenrigshandelen fra Danmarks Statistik.
2. Danmarks Nationalbank: Særkørsel for Selvstyrekommissionen, Udlandsbetalinger på formålskoder.
3. Told- og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer og selskaber m.fl. bosiddende eller hjemmehørende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told- og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet.
4. Supplerende oplysninger indsamlet af Skattedirektoratet om formue og gæld her i landet.
5. Supplerende oplysninger indsamlet af Selvstyrekommissionens Sekretariat.

Data fra Danmarks Nationalbank omfatter alle typer poster. Tal vedrørende vareeksport og -import er ifølge nationalbanken ikke anvendelige, og der er derfor anvendt opgørelse fra Danmarks Statistik.

Der er i dag indberetningspligt til Danmarks Nationalbank for alle transaktioner på over 100.000 kr. For det udleverede talmateriale fra 2001 gælder dog den tidligere

Indledning

bundgrænse på 60.000 kr. Dette betyder ikke, at beløb under denne størrelse ikke er medregnet, idet nationalbanken med kendskab til den samlede omsætning fordele de manglende små beløb under de relevante koder. Beløbene andrager ca. 10 pct. af samtlige betalinger. Disse fordeles med ca. tre fjerdedele på varebetalinger og stort set resten på øvrige løbende betalinger.

Danmarks Nationalbank har vanskeligheder med at få indberetninger om pengestrømme forbundet med transport. Derfor gennemføres supplerende justeringer af pengestrømmene på dette område på basis af oplysninger fra Rederiforeningen. Pengestrømmene for transport med fly og skibe mellem Grønland og Danmark skal derfor tages med forbehold. Pengestrømmene i forbindelse med fly- og skibstransport må formodes at være en del større, end angivet i dette arbejdspapir.

Data fra Nationalbanken omfatter en temmelig stor pengestrøm, som ikke er kategoriseret. I år 2001 var beløbet ud af Grønland på 233 mio. kr., men beløbet ind i Grønland var på 238 mio. kr. De to beløb svarer til henholdsvis 4,0 pct. og 3,0 pct. af Grønlands samlede pengestrøm ud af henholdsvis ind i landet til og fra Danmark. Disse beløb mangler således i forskellige kategorier. En stor del er pengestrømme i forbindelse med betaling af mindre varepartier. Derfor vil disse beløb i stort omfang være indregnet i varestatistikken fra Danmarks Statistik.

For vareimport og -eksport gør det sig ligeledes gældende, at varetype for en relativ stor del af importen og eksporten ikke er nærmere angivet. 9,6 pct. af vareimporten og 7,4 pct. af vareeksporten er således ikke angivet på varetype. Disse beløb er medtaget under kategorien Diverse varer og transaktioner ikke angivet nærmere (i.a.n.).

Værdien af vareindførsel og -udførsel vil ikke nødvendigvis blive efterfulgt af en modsatrettet pengestrøm, fordi der for stort set hele udførslen af varer og for store dele af vareindførslen er tale om virksomhedsintern flytning af varer fra en filials lager til en anden. Dette forhold er diskuteret i sammenfatningen i dette arbejdspapir.

Især med hensyn til formueopgørelser er det vigtigt at gøre sig betragtninger om formue- og gældsforhold for det antal personer, der kun opholder sig i landet midlertidigt, f.eks. personer, der kun er fastboende et år eller to. Alle opgørelser omfatter den i Grønland bosiddende befolkning som helhed. Det er ikke muligt at udskille gruppen af tilkaldte. En væsentlig del af denne gruppe må forventes at bibeholde sine økonomiske og finansielle aktiviteter i Danmark. Det er samtidig den gruppe, der har relativt store indtægter og stor opsparing. Samtidig er der også

Indledning

mange grønlændere, der flytter til og fra landet i forbindelse med længerevarende eller permanent ophold i Danmark. Den samlede flytning mellem Danmark (inkl. Færøerne) og Grønland omfattede alene i år 2000 4.507 personer. Dette svarer til 8 pct. af den samlede befolkning.

1.2 Afgrænsning

Der er flere aktiviteter i Grønland, som gennemføres, uden at de indgår i de pengestrømme, som måles i dette arbejdsrapport.

Først og fremmest er der store pengestrømme forbundet med de militære aktiviteter ved Thule Air Base og ved Flådestation Grønneal, der ikke figurerer i statistikken, fordi de ikke berører Grønlands økonomi. Pengestrømmene ved Thule Air Base omfatter interne amerikanske overførsler samt pengestrømme i forbindelse med de serviceopgaver, som danske virksomheder har på basen. Således har Greenland Contractors en kontrakt for perioden 1997 til 2003 for drift og vedligeholdelse på 2,2 milliarder kroner. Det vil sige 361 millioner kroner om året. Pengestrømmen får kun betydning for Grønlands offentlige økonomi i form af skat på løn samt en indtægt for Greenland Resources deltagelse i Greenland Contractors. Der er efterhånden en betydelig beskæftigelse af grønlandsk arbejdskraft på Thule Air Base.

I forbindelse med udregning af statens udgifter i Grønland er alle udgifter medtaget, men den refusion, som staten modtager, er ikke modregnet. Dette gælder f.eks. den refusion staten modtager i forbindelse med den internationale luftfartsorganisation, ICAO's, aftale vedrørende overflyvning af Grønland.

1.3 Behov for yderligere belysning af væsentligt spørgsmål

De økonomiske bevægelser viser en import af varer og tjenesteydelser m.v., som tilnærmelsesvist er lige så stor som eksporten. Herudover opnår Grønland en fordringserhvervelse fra Danmark og udlandet i størrelsesordenen tre milliarder kroner i form af ensidige betalinger uden modydelse (bloktilskud, statens udgifter i og ved Grønland samt EU-betalinger for fiskerirettigheder). Hvis dette beløb blev benyttet til offentlig eller privat forbrug eller investeringer her i landet, vil det give anledning til en forøgelse af importen eller en forøgelse af landets fordringer i udlandet. Dette sker ikke.

Arbejdsgruppen bad på denne baggrund forskellige sagkyndige om at vurdere disse overordnede beregninger, og der synes at være udbredt enighed om, at det er nødvendigt at undersøge nærmere, idet et betydeligt overskud på betalingsbalan-

Indledning

cen år efter år burde være en fordel for Grønlands økonomi. En af de sagkyndige, institutleder Lars Lund fra Ilisimatusarfik (Grønlands Universitet), har udarbejdet et responsum som belyser problematikken i en teoretisk sammenhæng. (Vedlagt som bilag 2 i dette arbejdsrapport).

Lars Lund afslutter sit responsum med at stille spørgsmålet om, *hvem der kan have tjent og opsparet så store beløb, og hvad indtægterne skulle bestå af*. Lars Lund peger herefter specielt på *ressourcerenter fra fiskeriet, profitter på grund af manglende konkurrence i erhvervene, danskere med midlertidig ophold i Grønland samt udenlandske arbejdere i fiskeriet*.

Udover de sagkyndige nævnt i forordet i dette arbejdsrapport, valgte arbejdsgruppen at anmode forskellige offentlige og private selskaber om at hjælpe med til at finde en forklaring på dette spørgsmål. En liste over høringspartnerne er medtaget i bilag 4. De indkomne hørings svar vil indgå i den fremtidige behandling i hjemmestyret af Selvstyrekommisionens arbejde på dette område.

DEL I: BETALINGSBALANCE MELLEM GRØNLAND OG DANMARK: DE LØBENDE POSTER

Betalingsbalancen er en opgørelse over et lands transaktioner med udlandet i en given periode. Man taler om overskud og underskud på betalingsbalancen, når der for landet er overskud eller underskud på betalingsbalancens løbende poster. I beregninger i dette arbejdsrapport er det ikke en betalingsbalance mellem Grønland og omverdenen, der beregnes, men en betalingsbalance mellem Grønland og Danmark. Dog gennemføres en summarisk opgørelse for den samlede betalingsbalance for Grønland i afslutningen af dette kapitel.

De løbende poster omfatter import og eksport af varer, tjenesteydelser og overførsler. De tre poster vil blive behandlet hver for sig. Afslutningsvist opgøres de løbende poster som helhed.

2 Varer

Ved opgørelse af vareindførsel og -udførsel til og fra Grønland er der nogle grundlæggende forhold, der sjældent formidles videre, men som synes at have afgørende betydning for de samlede opgørelser.

En stor del af såvel vareindførslen som vareudførslen består – som i de fleste andre landes udenrigshandle - af virksomhedsintern flytning af varer fra et selskabs lager på den ene side af Atlanten til den anden side. Der er således ikke tale om handel i gængs forstand.

Den virksomhedsinterne indførsel omfatter meget store varegrupper inden for forbrugsvarer til f.eks. KNI A/S, Brugsen og Spar m.fl. Den virksomhedsinterne udførsel af varer omfatter stort set hele eksporten fra Grønland via de to selskaber, Royal Greenland A/S og Polar Seafood A/S. Begge selskaber har filial i Danmark. Den grønlandske eksport af fisk og skaldyr står i udenrigshandelsstatistikken, som en eksport fra Grønland til Danmark. Men størstedelen af eksporten videreeksporteres til andre lande.

Fremgangsmåden for virksomhedsintern indførsel og udførsel af varer er f.eks., at selskabet internt udfylder en flyttemeddelelse, hvoraf det fremgår, at en bestemt

Varer

varemængde flyttes fra et lager i et land til selskabets varelager i et andet land. Bagefter udformes en proforma-faktura for udførslen til toldvæsenet.

Dette giver anledning til flere overvejelser i forbindelse med at beregne konsekvenserne af ind- og udførsel af varer:

Selskaber kan spekulere i at flytte værdier fra et land med en stor beskatning til et andet land med mindre beskatning. Dette sker ved ulovligt enten at overfakturere eller underfakturere i forhold til varens reelle værdi.

I international handel er denne såkaldte transfer pricing et alvorligt problem. En ny undersøgelse af Told & Skattestyrelsen i Danmark viser, at andelen af transnationale selskaber, der angiver over- eller underpriser var 19 pct. for varer, 41 pct. for serviceaftaler samt 12 pct. for finansielle ydelser. Det er ikke muligt umiddelbart at vurdere, om der sker over- og underfakturering af varer for den grønlandske udenrigshandel.

For fiskeriet af rejer forekommer der

"et ikke-rapporteret årligt overfiskeri på minimum 12-15 pct. i forhold til såvel TAC/kvote-andelen til det havgående fiskeri, samt blandt de udenlandske fiskefartøjer, som fisker rejer i Grønlands farvand".³

Overfiskeriet fremkommer ved, at der fyldes ca. 12-15 pct. større mængde (vægt) i emballagen end den påtrykte nettomængde. Overfiskeriet betyder, at der eksporteres 12 til 15 pct. mere end kvotetrækket.

Den fejlagtige vægtangivelse må ved eksport forventes at betyde en tilsvarende forøgelse af eksportværdien af rejer med 12-15 pct. For år 2001 betyder dette, at den officielle værdi af rejeeksporten på 1,2 milliarder kroner skal forhøjes med mellem 148 og 185 millioner kroner. I beregningerne i denne rapport er der anvendt de officielle tal for udenrigshandelen.

Opgørelse af den grønlandske udenrigshandel kompliceres yderligere af, at den virksomhedsinterne overførsel af varer ikke nødvendigvis giver anledning til en modsatrettet pengestrøm som betaling for varerne. F.eks. har de store selskaber deres vigtigste finansielle samarbejdspartnere i Danmark eller i udlandet.

³ Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Bygder: Notat til landsstyremedlem Hans Enoksen vedrørende Omregningsfaktorer på rejer, 6. marts 2002.

Det billede, der her tegner sig, kan have afgørende betydning for den samlede analyse i dette arbejdsrapport. Pengestrømmene i forbindelse med de store selskabers virke kan således for størstedelen indskrænkes til at bestå af betaling af ydelser i Grønland. Det vil sige betaling af løn og hyre i forbindelse med handel og fiskeri samt nogle mindre beløb til drift af deres aktiviteter i Grønland. Størstedelen af driften vil være betaling af *import* af varer og tjenesteydelser.

Som tidligere nævnt er Danmarks Nationalbanks opgørelse af pengestrømme i forbindelse med varehandel usikre, hvorfor der i det følgende præsenteres statistik fra Grønlands Statistik. Grønlands Statistik modtager oplysninger om udenrigshandlen fra Danmarks Statistik, som bearbejder data fra toldvæsenet til statistik.

Beregningen af varebalancen gennemføres på basis af en klassifikation, der kort beskrives i næste afsnit.

2.1 Klassifikation af vareimport og -eksport

Det er i denne sammenhæng relevant at klassificere vareimport- og eksport på forskellig måde:

1. Udenrigshandel med varer omfatter normalt en opgørelse over mængde og værdi. I det følgende er der kun lavet opgørelse af varernes værdi i danske kroner.
2. Varerne klassificeres efter art for at få kendskab til sammensætning af import og eksport. Den klassifikation kan give indsigt i hvilke varetyper, der har speciel betydning for varebalancen mellem Grønland på den ene side og Danmark og udlandet på den anden side.

Som overordnet klassifikationsenhed anvendes kode for den internationalt anvendte opgørelse SITC. SITC står for Standard International Trade Revision.

I de detaljerede opgørelser af de enkelte SITC varegrupper, der er medtaget i rapportens bilag 1, anvendes der endvidere to typer klassifikationer. Den første er eksporten fordelt efter produktionsgrene. Den anden er importen fordelt efter anvendelse.

3. Udenrigshandelen fordeles efter hvilke lande, den kommer fra eller sendes til. Klassifikationen giver indsigt i spredningen af handel med udlandet og kan give anledning til overvejelser om hvilke alternative samhandelspartnere, der findes. I dette arbejdsrapport gives oplysninger om den samlede varehandel samt varehandel med Danmark.

Varer

For yderligere information vedrørende opgørelsesmetode m.v. for Udenrigshandelsstatistik henvises til f.eks. Danmarks Statistiks publikation "Danmarks vareimport og -eksport 2000", side 13-31.

2.2 Vareimporten

Værdien af den samlede import af varer var i år 2001 på 2,5 mia. kr. I Tabel 2 er importen fordelt på 10 varegrupper.

Tabel 2. Importen fordelt på varegrupper, år 2001

Varegruppe	Import	
	1.000 kr.	Pct.
Næringsmidler & levende dyr	347.363	14,1
Drikkevarer & tobak	102.436	4,2
Råstoffer, ikke spiselige (undt.brændsel)	39.667	1,6
Mineralske, brændsels- & smørestoffer o.l.	413.008	16,7
Anim. & vegetabiliske olier, fedtstoffer & voks	555	0,0
Kemikalier & kemiske produkter	104.124	4,2
Bearbejdede varer, hoveds.halfabrikata	286.530	11,6
Maskiner & transportmidler	613.258	24,9
Bearbejdede varer i.a.n.	321.643	13,0
Diverse varer & transaktioner i.a.n.	237.754	9,6
I alt	2.466.337	100,0

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik udenrigshandelsregister.

Tabel 2 viser den relativt store betydning som indførsel af produktionsmidler (en stor del af gruppen maskiner og transportmidler) samt mineralske brændstoffer m.v. har for den samlede import til landet. Disse to poster omfatter tilsammen to femtedele af importen (41,6 pct.).

En relativ stor del af det samlede forbrug af mineralske brændstoffer i det havgående fiskeri er ikke medregnet i statistikken for Grønland. Rederierne bunkrer brændstof fra tankskib ude på havet eller i fremmede havne.

For en udvikling frem mod en bedre balance på varebalancen virker det tillokkende at se på muligheden for alternative energikilder som alternativ til den store import af mineralske brændstoffer.

Hvis strategien for at opnå balance er at forøge den importdæmpende produktion eller forøge eksporten, må der samtidig forventes en stigning i importen af ikke blot produktionsmidler, men også andre hjælpestoffer, der anvendes i de nye eller de voksende dele af de eksisterende erhverv.

I Tabel 3 er importen fra Danmark skilt ud fra den samlede import til Grønland.

Tabel 3. Importen fordelt på varegrupper og land, år 2001

Varegruppe	Danmark		Øvrige lande	
	1.000 kr.	Pct.	1.000 kr.	Pct.
Næringsmidler og levende dyr	285.985	18,5	61.378	6,7
Drikkevarer & tobak	85.635	5,5	16.801	1,8
Råstoffer, ikke spiselige (undt. brændsel)	18.240	1,2	21.427	2,3
Mineral, brændsels- & smørestoffer o.l.	27.670	1,8	385.338	41,9
Anim. & vegetab. olier, fedtstoffer & voks	425	0,0	130	0,0
Kemikalier og kemiske produkter	88.019	5,7	16.105	1,8
Bearbejdede varer, hoveds. halvfabrikata	216.468	14,0	70.062	7,6
Maskiner & transportmidler	374.780	24,2	238.477	25,9
Bearbejdede varer i.a.n.	217.468	14,1	104.175	11,3
Diverse varer & transaktioner i.a.n.	231.837	15,0	5.917	0,6
I alt	1.546.527	100,0	919.811	100,0

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Næsten tre femtedele (62,7 pct.) af den grønlandske import kommer fra Danmark. Dette svarer til en værdi på 1,6 mia. kr. i år 2001. Denne import er eksport for Danmark. Dette gjorde Grønland til det 23. største eksportmarked for Danmark i år 2000. Grønland er det 7. største eksportmarked for Danmark uden for Europa. Eksport til Grønland omfatter dog kun 0,62 pct. af den samlede danske eksport i år 2000.

Efter en kort præsentation af vareeksportens sammensætning vil både import og eksport blive analyseret på mere detaljeret niveau.

2.3 Vareeksporten

Værdien af den samlede eksport af varer var i år 2001 på 2,3 mia. kr. I Tabel 4 er eksporten fordelt på 10 varegrupper.

Tabel 4. Eksporten fordelt på varegrupper, år 2000

Varegruppe	Eksport	
	1.000 kr.	Pct.
Næringsmidler & levende dyr	1.986.298	88,2
Drikkevarer & tobak	5	0,0
Råstoffer, ikke spiselige (undtagen brændsel)	10.137	0,5
Mineralske brændsels- & smørestoffer o.l.	859	0,0
Anim. & vegetabiliske olier, fedtstoffer & voks	0	0,0
Kemikalier & kemiske produkter	205	0,0
Bearbejdede varer, hoveds. halvfabrikata	1.674	0,1
Maskiner & transportmidler	69.223	3,1
Bearbejdede varer i.a.n.	16.996	0,8
Diverse varer & transaktioner ikke angivet nærmere	165.488	7,4
I alt	2.250.886	100,0

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Varer

Tabel 4 viser den altafgørende eksport af fisk og skaldyr under varegruppe-kategorien Næringsmidler og levende dyr. I Tabel 5 er eksporten til Danmark skilt ud fra den samlede eksport fra Grønland.

Tabel 5. Eksporten fordelt på varegrupper og land, år 2001

Varegruppe	Danmark		Øvrige lande	
	1.000 kr.	Pct.	1.000 kr.	Pct.
Næringsmidler og levende dyr	1.698.059	89,2	288.239	82,9
Drikkevarer & tobak	5	0,0	0	0,0
Råstoffer, ikke spiselige (undt. brændsel)	10.137	0,5	0	0,0
Mineral, brændsels- og smørestoffer o.l.	5	0,0	854	0,2
Anim. & vegetab. olier, fedtstoffer & voks	0	0,0	0	0,0
Kemikalier og kemiske produkter	205	0,0	0	0,0
Bearbejdede varer, hoveds. halvfabrikata	1.674	0,1	0	0,0
Maskiner & transportmidler	10.723	0,6	58.500	16,8
Bearbejdede varer i.a.n.	16.996	0,9	0	0,0
Diverse varer og transaktioner i.a.n.	165.488	8,7	0	0,0
I alt	1.903.293	100,0	347.593	100,0

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik udenrigshandelsregister.

Ca. 5/6 (84,6 pct.) af den grønlandske eksport går til Danmark. Dette svarer til en værdi på 1,9 mia. kr. i år 2001. Størstedelen af denne eksport videreeksporteres til bearbejdelse eller videresalg i udlandet.

I bilag 1 er detaljerne i de enkelte varegrupper beskrevet.

2.4 Vareimport og –eksport mellem Danmark og Grønland

I det følgende gives et detaljeret billede af Grønlands import og eksport, inden for de ovenfor nævnte varegrupper. Hvor en varekategori udgør mere end en procent af den samlede import eller eksport, vil varekategorien blive fremhævet. En procent af vareimporten var i år 2001 24,7 mio. kr., og en procent af vareeksporten var på 22,5 mio. kr. En mere detaljeret opgørelse af de enkelte varegrupper er medtaget i denne rapport's bilag 1.

I Tabel 6, side 23, og i Tabel 7, side 24, er der givet et overblik over de væsentligste poster for Grønlands eksport og import år 2001. I Tabel 6 er alle poster over en million kroner for eksporten angivet samlet og som eksport til Danmark. Hvis en varegruppe har en eksportværdi på under en million kroner placeres den under Diverse i varegruppen.

I Tabel 7 er de væsentligste kategori af importen opregnet. Fremgangsmåden er her, at alle varegrupper er underinddelt efter vare-kategori. Der er kun medtaget varekategorier, hvis importværdi er over 1 pct. (24,7 mio. kr.) af landets samlede

Varer

import. De øvrige kategorier under hver enkelt varegruppe er placeret i en gruppe Diverse.

Eksporten af fisk og rejer er altdominerende med 88,1 pct. af den samlede eksport. Denne eksport går stort set udelukkende til Danmark. Langt størstedelen af den eksport er samtidig virksomhedsinternt, idet de to store selskaber, Royal Greenland A/S og Polar Seafood A/S, begge eksporterer til deres virksomheder i Danmark.

Også importen er præget af virksomheds-intern handel, hvor virksomheder agerer både som grossist og detailhandel. Dette gælder f.eks. import af varer til detailhandelen.

Tabel 6. Grønlands eksport, samlet og til Danmark, år 2001

Varegruppe SITC-AFS	Kategori SITC-KAP	Samlet eksport		DK eksport	
		kr.	Pct.	kr.	Pct.
Næringsmidler og levende dyr		1.986.297.920	88,2	1.698.059.084	89,2
Heraf:	Kød og kødvarer	1.586.611	0,1	761.718	0,0
	Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	1.982.957.895	88,1	1.695.543.952	89,1
	Foderstoffer (undtagen umalet korn)	1.751.698	0,1	1.751.698	0,1
	Diverse	1.716	0,0	1.716	0,0
Drikkevarer & tobak		5.334	0,0	5.334	0,0
Heraf:	Diverse	5.334	0,0	5.334	0,0
Råstoffer, ikke spiselige (undt. Brændsel)		10.137.203	0,5	10.137.203	0,5
Heraf:	Huder, skind og pelskind, uberedte	9.950.493	0,4	9.950.493	0,5
	Diverse	186.710	0,0	186.710	0,0
Mineral. Brændsels- & smørestoffer o.l.		859.017	0,0	5.190	0,0
	Rå mineralolier og produkter deraf	859.017	0,0	5.190	0,0
Anim. & veg. Olier, fedtstoffer & voks		0	0,0	0	0,0
Kemikalier & kemiske produkter		204.816	0,0	204.816	0,0
Heraf:	Diverse	204.816	0,0	204.816	0,0
Bearb. Varer, hovedsagelig halvfabrikata		1.674.170	0,1	1.674.170	0,1
Heraf:	Diverse	1.674.170	0,1	1.674.170	0,1
Kraftmaskiner & motorer		69.222.836	3,1	10.722.836	0,6
Heraf:	Specialmaskiner til forskellig industrier	3.623.277	0,2	3.623.277	0,2
	Maskiner og -tilbehør til industrien i.a.n.	1.157.272	0,1	1.157.272	0,1
	Kontormask; autom. databeh.udstyr	1.738.142	0,1	1.738.142	0,1
	App. til telekomm., lydopt. og -gengivelse	1.297.278	0,1	1.297.278	0,1
	Andre transportmidler	59.605.759	2,6	1.105.759	0,1
	Diverse	1.801.108	0,1	1.801.108	0,1
Bearbejdede varer i.a.n.		16.995.885	0,8	16.995.885	0,9
Heraf:	Beklædningsgenstande og -tilbehør	5.051.192	0,2	5.051.192	0,3
	Tekniske og videnskabelige instrum. i.a.n.	2.498.452	0,1	2.498.452	0,1
	Diverse forarbejdede varer i.a.n.	8.562.600	0,4	8.562.600	0,4
	Diverse	883.641	0,0	883.641	0,0
Diverse varer & transaktioner i.a.n.		165.488.488	7,4	165.488.488	8,7
I alt		2.250.885.669	100,0	1.903.293.006	100,0

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Varer

Tabel 7. Grønlands import, samlet og fra Danmark, år 2001

Varegruppe SITC afsnit	Kategori SITC Kapitel	Samlet import		DK import	
		Kr.	Pct.	Kr.	Pct.
Næringsmidler & levende dyr		347.363.237	14,1	285.984.769	18,5
Heraf:	Kød og kødvarer	100.950.088	4,1	96.685.462	6,3
	Mejeriprodukter og fugleæg	64.654.888	2,6	56.134.781	3,6
	Korn og kornvarer	37.645.574	1,5	26.585.611	1,7
	Frugt og grøntsager	56.974.188	2,3	37.159.222	2,4
	Diverse næringsmidler i.a.n.	33.917.156	1,4	25.477.301	1,6
	Diverse	53.221.343	2,2	43.942.392	2,8
Drikkevarer & tobak		102.435.666	4,2	85.634.653	5,5
Heraf:	Drikkevarer	74.481.390	3,0	57.828.192	3,7
	Tobak og tobaksvarer	27.954.276	1,1	27.806.461	1,8
Råstoffer, ikke spiselige (undt. Brændsel)		39.666.894	1,6	18.240.263	1,2
Mineral. Brændsels- & smørestoffer o.l.		413.007.963	16,7	27.669.661	1,8
Heraf:	Rå mineralolier og produkter deraf	412.483.039	16,7	27.229.526	1,8
	Diverse	524.924	0,0	440.135	0,0
Anim. & veg. Olier, fedtstoffer & voks		555.398	0,0	425.128	0,0
Kemikalier & kemiske produkter		104.124.098	4,2	88.019.494	5,7
Heraf:	Medicinske og farmaceutiske produkter	39.404.166	1,6	38.999.626	2,5
	Flygtige olier, parfume, toilet- & rensmidler	27.309.501	1,1	21.654.456	1,4
	Diverse	37.410.431	1,5	27.365.412	1,8
Bearb. Varer, hovedsagelig halvfabrikata		286.529.812	11,6	216.467.805	14,0
Heraf:	Træ- og korkvarer, undtagen møbler	38.981.404	1,6	22.339.355	1,4
	Papir & pap;varer af papir, pap & pap.masse	56.902.927	2,3	52.190.293	3,4
	Tekstilgarn, tekstilstof og tekstilvarer	38.625.453	1,6	15.586.590	1,0
	Varer af ikke-metalliske mineraler i.a.n.	42.973.435	1,7	37.612.227	2,4
	Jern og stål	27.640.712	1,1	25.241.495	1,6
	Metalvarer, i.a.n	67.044.929	2,7	56.377.057	3,6
	Diverse	14.360.952	0,6	7.120.788	0,5
Kraftmaskiner & motorer		613.257.678	24,9	374.780.463	24,2
Heraf:	Kraftmaskiner og motorer	78.394.776	3,2	42.545.656	2,8
	Specialmaskiner til forskellig industrier	77.572.135	3,1	34.889.807	2,3
	Maskiner og -tilbehør til industrien i.a.n.	91.730.493	3,7	79.028.984	5,1
	Kontormaskiner; Edb-udstyr	68.598.818	2,8	53.923.307	3,5
	App. til telekomm.,lydopt. & -gengivelse	59.353.625	2,4	20.682.930	1,3
	El. maskiner og apparater i.a.n.; tilbehør	84.096.992	3,4	68.803.466	4,4
	Køretøjer	80.697.164	3,3	27.159.502	1,8
	Andre transportmidler	70.154.098	2,8	45.397.974	2,9
	Diverse	2.659.577	0,1	2.348.837	0,2
Bearbejdede varer i.a.n.		321.642.714	13,0	217.467.785	14,1
Heraf:	Møbler og dele dertil	60.651.115	2,5	56.617.413	3,7
	Beklædningsgenstande og -tilbehør	65.705.779	2,7	24.264.892	1,6
	Diverse forarbejdede varer i.a.n.	121.428.426	4,9	93.101.625	6,0
	Diverse	73.857.394	3,0	43.483.855	2,8
Diverse varer & transaktioner i.a.n.		237.753.953	9,6	231.836.549	15,0
Heraf:	Varer, ikke klassificeret efter art	237.753.953	9,6	231.836.549	15,0
I alt		2.466.337.413	100,0	1.546.526.570	100,0

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Varer

Den samlede vareeksport og vareimport giver som resultat en varebalance, der i år 2001 giver overskud for Grønland. Denne balance svinger år for år. F.eks. var varebalancen til fordel for Danmark i år 2000 med et underskud for Grønlands vedkommende på 263 mio. kr. En anden usikkerhedsfaktor i beregningen af varebalance mellem Grønland og Danmark skal findes i, at dele af importen fra Danmark er importerede varer til Danmark, der med mere eller mindre bearbejdning – og måske slet ingen bearbejdning – eksporteres videre til Grønland.

Situationen er nu, at Grønlands placering i den globale handel er karakteriseret af følgende forhold:

- Eksport af råvarer, hvor værditilvæksten i stor udstrækning sker uden for landet i forbindelse med forædling til halvfabrikata eller forbrugsvarer.
- En fortsat forøget afhængighed af forbrugsvarer, luksusvarer og teknologi-avancerede produktionsmidler.

Det kræver således store forandringer i den eksisterende samhandel, hvis der skal skabes en forbedret handelsbalance mellem Grønland og Danmark og den øvrige omverden.

En strategi til at forandre samhandlen på omverdenen kunne omfatte oprettelsen af nogle få styrkepositioner. De overordnede kriterier for denne type produktioner samt anden importdæmpende produktion må om muligt omfatte følgende fire forhold:

1. Forholdsvis stor anvendelse af ikke-faglært arbejdskraft, fordi der ellers vil kunne blive tale om yderligere import af arbejdskraft med faglig kompetence som Grønland ikke er selvforsynet med.
2. Import af varerne må gerne omfatte relativt store transportomkostninger i forbindelse med transport til og fra landet. Det vil give en indenlandsk produktion en fordel frem for konkurrerende varer fra udlandet.
3. Forholdsvis små investeringer til at igangsætte produktion, fordi der i omstillingsprocessen til en selvstående økonomi vil være behov for investering på en lang række områder.
4. En i forvejen stor indenlandsk efterspørgsel, således at en fremtidig eksport kan støttes af efterspørgsel internt fra Grønland. Som eksempler kan nævnes hundefoder og pelsavl ved anvendelse af affald fra fiskeriindustri, plastdunke, hønseri og kartoffelavl m.v.

Varer

I Tabel 8 er varebalancen angivet for samtlige varegrupper samt de aktive varekategorier for år 2001. Varebalancen er udregnet for henholdsvis al eksport og import samt eksport og import fra Danmark.

Tabel 8. Varebalance samlet og i forhold til Danmark, år 2001

Varegruppe	Kategori	Samlet varebalance	DK varebalance
SITC Afsnit	SITC Kapitel	Kr.	Kr.
Næringsmidler og levende dyr		1.638.934.683	1.412.074.315
Heraf:	Levende dyr	-31.799	-31.799
	Kød og kødvarer	-99.363.477	-95.923.744
	Mejeriprodukter og fugleæg	-64.654.888	-56.134.781
	Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf	1.970.406.270	1.688.972.085
	Korn og kornvarer	-37.645.574	-26.585.611
	Frugt og grøntsager	-56.972.520	-37.157.554
	Sukker, sukkerprodukter og honning	-20.497.129	-19.246.819
	Kaffe, te, kakao, chokolade, krydderier	-13.181.367	-11.324.806
	Foderstoffer (undtagen umalet korn)	-5.207.677	-5.015.355
	Diverse næringsmidler i.a.n.	-33.917.156	-25.477.301
Drikkevarer og tobak		-102.430.332	-85.629.319
Heraf:	Drikkevarer	-74.476.056	-57.822.858
	Tobak og tobaksvarer	-27.954.276	-27.806.461
Råstoffer, ikke spiselige (undt.brændsel)		-29.529.691	-8.103.060
Heraf:	Huder, skind og pelsskind, uberedte	9.264.983	9.318.377
	Olieholdige frø og frugter	-262.183	-137.520
	Gummi, rå, herund. syntetisk & regenereret	-16.161	-15.757
	Træ og kork	-11.570.686	-7.749.374
	Papirmasse og papiraffald	-611.247	-601.011
	Tekstilfibre og affald	-240.898	-199.458
	Gødningsstoffer og mineraler, rå	-11.511.768	-6.037.028
	Malme og metalaffald	96.031	96.031
	Animalske og veg. materialer, rå, i.a.n.	-14.677.762	-2.777.320
Mineral.brændsels- & smørestoffer o.l.		-412.148.946	-27.664.471
Heraf:	Kul, koks og brikketer	-89.454	-34.565
	Rå mineralolier og produkter deraf	-411.624.022	-27.224.336
	Gas	-379.307	-379.307
	Elektrisk strøm	-56.163	-26.263
Anim.& veg. Olier, fedtstoffer & voks		-555.398	-425.128
	Animalske olier og fedtstoffer	-35.475	-35.475
	Veg. olier og fedtstoffer, rå el. delvis bearb.	-489.045	-366.348
	Anim. el. veg. olier m.v., bearbejdede; voks	-30.878	-23.305
Kemikalier & kemiske produkter		-103.919.282	-87.814.678
Heraf:	Organiske kemikalier	-1.320.731	-930.747
	Uorganiske kemikalier	-2.576.903	-2.471.633
	Farve- og garvestoffer	-13.918.603	-13.244.011
	Medicinske og farmaceutiske produkter	-39.399.119	-38.994.579
	Flygtige olier, parfume, toilet- & rensmidler	-27.255.464	-21.600.419
	Gødningsstoffer, bearbejdede	-2.268.785	-2.265.509
	Plast, ubearbejdet	-594.633	-470.467
	Plast, bearbejdet	-3.845.354	-3.436.283
	Kemiske materialer og produkter, i.a.n.	-12.739.690	-4.401.030

Varer

Bearb.varer,hovedsagelig halvfabrikat	-284.855.642	-214.793.635
Heraf:		
Læder & lædervarer,i.a.n.;beredte pelsskind	-1.191.057	-590.543
Gummi, bearbejdet, i.a.n.	-10.266.751	-3.928.232
Træ- og korkvarer, undtagen møbler	-38.981.404	-22.339.355
Papir & pap;varer af papir,pap & pap.masse	-56.896.507	-52.183.873
Tekstilgarn, tekstilstof og tekstilvarer	-37.722.022	-14.683.159
Varer af ikke-metalliske mineraler i.a.n.	-42.736.517	-37.375.309
Jern og stål	-27.638.258	-25.239.041
Ikke jernholdige metaller	-2.608.185	-2.307.054
Metalvarer, i.a.n	-66.814.941	-56.147.069
Maskiner & transportmidler	-544.034.842	-364.057.627
Heraf:		
Kraftmaskiner og motorer	-78.066.283	-42.217.163
Specialmaskiner til forskellig industrier	-73.948.858	-31.266.530
Maskiner til metalbearbejdning	-2.648.466	-2.337.726
Maskiner og -tilbehør til industrien i.a.n.	-90.573.221	-77.871.712
Kontormaskiner; Edb-udstyr	-66.860.676	-52.185.165
App. til telekomm., lydopt. & -gengivelse	-58.056.347	-19.385.652
El. maskiner og apparater i.a.n.; tilbehør	-83.258.883	-67.965.357
Køretøjer	-80.073.769	-26.536.107
Andre transportmidler	-10.548.339	-44.292.215
Bearbejdede varer i.a.n.	-304.646.829	-200.471.900
Heraf:		
Bygge-,sanitets-,varme- & belysn.artikler	-19.383.980	-17.842.546
Møbler og dele dertil	-60.571.885	-56.538.183
Rejseartikler, kufferter, tasker o.l.	-1.905.444	-962.078
Beklædningsgenstande og -tilbehør	-60.654.587	-19.213.700
Fodtøj	-15.127.875	-4.334.313
Tekniske og vidensk. instrumenter i.a.n.	-19.870.141	-10.153.183
Fotografiske og optiske artikler i.a.n.; ure	-14.267.091	-6.888.872
Diverse forarbejdede varer i.a.n.	-112.865.826	-84.539.025
Diverse varer & transaktioner i.a.n.	-72.265.465	-66.348.061
Heraf:		
Varer, ikke klassificeret efter art	-72.265.465	-66.348.061
I alt	-215.451.744	356.766.436

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Der kan ikke umiddelbart udledes af tabellen, at import af en varegruppe eller varekategori kan udsættes for told og afgift for at mindske forbruget eller for at skabe gunstige rammer for importdæpende produktion her i landet. Til en produktion anvendes en række maskiner og hjælpestoffer, således at konsekvenserne af importrestriktioner for en branche kan være positive, men negative for udviklingen i en anden branche.

Samtidig med at told og afgifter kan dæmpe import, vil denne form for politiske indgreb også forøge omkostningsniveauet for de erhvervsgrøner, der benytter varen i produktionen. Told og afgifter på forbrugsvarer kan på samme måde få den konsekvens, at løn- og prisniveauet stiger.

Anvendelsen af importsstitutionsstrategi har således en del komplikationer. Derfor må det formodes, at anvendelsen af en sådan strategi kun bør gennemføres på nogle ganske få, specielt udpegede produktioner.

Et andet ikke uvæsentligt aspekt i forbindelse med at anvende importsstitutionsstrategien er de internationale forpligtelser, som Grønland indgår i. Grønland er omfattet af regelsættet i Verdens Handelsorganisationen WTO, herunder de tidligere indgåede GATT-aftaler.

Generelle tilskudsordninger, som miljøsubsidier og regionaludvikling er ikke omfattet af WTO-regelsættet. Derimod er direkte subsidiering til en branche eller virksomhed omfattet af regelsættet. Der er således ikke mulighed for at skabe handelstekniske barrierer for at tilgodese hjemlig produktion. Det er derimod tilladt at skabe hjemlige betingelser, der giver det hjemlige erhverv konkurrencemæssige fordele.

2.4.1 Bytteforhold med afledte effekter

Udover varens værdi er det relevant for bytteforholdet mellem Grønland og Danmark at se på afledte økonomiske forhold i forbindelse med vare-samhandelen. Hvis en vare anvendes i en videre forarbejdningsproces vil den oprindelige vare være med til at give basis for fornyet værditilvækst i det land, der modtager varen. Varen bliver en nødvendig råvare, hjælpestof eller produktionsmiddel i en ny forædlingsproces. Men varen kan også være en færdigproduceret forbrugsgode, der er færdigudviklet og skal sælges til den endelige forbruger, hvad enten der er tale om privat forbrug eller forbrug i den offentlige sektor.

Den grønlandske eksport omfatter primært fisk og skaldyr som er uforarbejdet, hvor følgeindustri og -service, samt forædling primært sker i virksomheder i Danmark og i udlandet. En meget stor del af værditilvæksten vil således ske uden for Grønland.

Den grønlandske import omfatter i stor udstrækning varer, der er færdigforarbejdede. Her falder værditilvæksten igen i Danmark eller i udlandet.

Arbejdsgruppen finder det vigtigt at vurdere, hvordan Grønlands overskud på 357 mio. kr. på varebalancen i forhold til Danmark kan forøges. Det bør undersøges, hvordan der kan ske forøgelse af forarbejdning af fiskeriprodukter i Grønland samt følgeindustri- og service.

3 Tjenester

Tjenestebalancen er udelukkende opgjort for tjenesteydelser mellem Danmark og Grønland. Der findes ikke tilgængelige data for tjenesteydelser til og fra det øvrige udland. Indholdet i kategorien tjenesteydelser fremgår af Tabel 9 på næste side.

Tjenestebalancen mellem Danmark og Grønland har aldrig tidligere været opgjort. I denne opgørelse er kildegrundlaget data indhentet af Danmarks Nationalbank. I nationalbankens data har Grønland siden juni 2000 været betragtet som udland. Selvstyrekommissionen har således kun modtaget oplysninger fra andet halvår 2000 og hele år 2001. Da data aldrig før har været anvendt, skal der tages højde for muligheder for fejl i såvel kørsler som i kommissionens bearbejdning af materialet.

Det skal endvidere bemærkes, at der er tale om en temmelig stor pengestrøm, jf. bemærkninger i indledningen, som ikke er kategoriseret, og hvoraf en del må forventes at være tjenesteydelser.

3.1 Klassifikation af import og eksport af tjenesteydelser

Tjenestebalancen omfatter betalinger til og fra Grønland for alle typer tjenesteydelser. Danmarks Nationalbank opdeler udlandsbetalingerne i fire cifrede formålskoder, hvor det første ciffer angiver tilhørsforhold til fem overordnede grupper, mens det følgende ciffer opdeler i undergrupper. Den samlede opdeling fremgår af Tabel 9.

Tjenester

Tabel 9. Klassifikation af tjenesteydelser

1. Undergr.	2. Undergruppe	Formåls-kode	Formålkode-tekst
Rejser & transport	Rejser	3110	Rejser
	Transport med skib	3121	Passager med skib
		3122	Gods med skib
		3123	Hjælpetjenester i forbindelse med skibstransport
	Transport med fly	3131	Passager med fly
		3132	Gods med fly
		3133	Hjælpetjenester i forbindelse med flytransport
	Transp. med bus/lastbil	3141	Passager med bus
		3142	Gods med lastbil
		3143	Hjælpetjenester i forbindelse med vejtransport
Transport med jernbane	3150	Transport med jernbane	
Rør- & ledningstransp.	3161	Transport gennem rørledninger af olie og gas	
	3162	Transport af elektricitet	
Anden transport	3180	Anden transport	
Forsikrings-service	Præmiebetalinger	3211	Fragtforsikring
		3212	Anden direkte skadesforsikring end fragtforsikring
		3213	Genforsikring
	Erstatninger	3221	Fragtforsikring
		3222	Anden direkte skadesforsikring end fragtforsikring
		3223	Genforsikring
Bygge- & anlægsarb.		3310	Bygge- og anlægsarbejder i udlandet
		3320	Bygge- og anlægsarbejder i Danmark
Leasing-ydelser		3410	Finansiell leasing
		3420	Operationel leasing (leje)
Diverse tjenesteydelser		3511	Reparation af varer
		3512	Forarbejdning af varer
		3513	Arbejdsindkomster
		3520	Brug af rettigheder (patentafgifter o.l.)
		3531	Post- og kurertjeneste
		3532	Telekommunikationstjenester
		3533	Computer- og informationstjenester
		3534	Finansielle ydelser
		3535	Varemægling og andre handelsrelaterede serviceydelser
		3536	Audiovisuelle serviceydelser - bl.a. underholdning
		3541	Teknisk rådgivning samt forskning og udvikling
		3548	Anden rådgivning - liberale erhverv
		3550	Kulturelle tjenesteydelser
	3560	Diplomatiske overførsler	

Note: Udover de nævnte formålscoder arbejdes der med pengeinstituttkoder (p-koder). P-kode oplysninger er fordelt efter en nøgle angivet af nationalbanken på ovenstående poster. Kilde: Danmarks Nationalbank: Udlandsbetalinger, formålscoder, juni 1998.

3.2 Pengestrømme ud af landet i forbindelse med tjenesteydelser

Tabel 10 angiver pengestrømme ud af Grønland for hver af de overordnede grupper af tjenesteydelser for året 2001.

Tjenester

Tabel 10. Pengestrømme ud af landet til Danmark i.f.m. tjenesteydelser, år 2001

Gruppe	Penge ud af Grønland
	Kr.
Rejser og transport	168.573.449
Forsikringsydelser	66.952.217
Bygge- og anlægsarbejder	6.287.131
Leasingydelser	7.767.138
Diverse tjenesteydelser	291.526.505
I alt	541.106.440

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Tabellen viser, at import af tjenesteydelser i dag er på 541 mio. kroner. Tallene i tabellen skal forstås således, at Danmarks Nationalbank modtager oplysninger om, hvor mange penge, der går ind i landet (Danmark) fra udlandet som betaling for tjenesteydelser i udlandet. Dvs. at de penge, som kommer ind i Danmark, dermed angiver, hvor mange penge, Grønland har brugt til at købe tjenesteydelser hos danske leverandører.

Udover Diverse tjenesteydelser, hvori indgår diplomatiske overførsler, er den store import af tjenesteydelser Rejser og transport samt Forsikringsydelser.

De enkelte poster vil blive gennemgået detaljeret i de følgende afsnit.

3.3 Pengestrømme ind i landet i forbindelse med tjenesteydelser

Eksporten af tjenesteydelser fra Danmark er på 317 mio. kroner. Det grønlandske salg af tjenesteydelser til Danmark er 224 mio. kr. mindre end købet.

Tabel 11. Pengestrømme ind i landet i.f.m. tjenesteydelser fra Danmark, år 2001

Gruppe	Eksport
	Kr.
Rejser og transport	152.219.167
Forsikringsydelser	53.646.691
Bygge- og anlægsarbejder	8.483.943
Leasingydelser	2.404.883
Diverse tjenesteydelser	100.307.013
I alt	317.061.697

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Den største post er Rejser og transport med 152 mio. kr. Diverse tjenesteydelser omfatter her primært Telekommunikationstjenester samt Diplomatiske overførsler.

De enkelte poster vil blive gennemgået detaljeret i de følgende afsnit.

Tjenester

3.4 Gennemgang af import og eksport af tjenesteydelser mellem Danmark og Grønland

I det følgende vil der blive givet et mere detaljeret billede af pengestrømmene inden for de enkelte poster af tjenesteydelser. Gennemgangen er opdelt, således at de fem overordnede grupper behandles hver for sig.

3.4.1 Rejser og transport

Gruppen Rejser og transport omfatter betalinger i forbindelse med rejser, betalinger for transport af passagerer og varer samt hjælpetjenester i forbindelse med transport.

Beløbsstørrelserne i gruppen Rejser og transport fremgår af Tabel 12. Rejser udgør på importsiden 45,2 pct. af alle tjenesteydelser inden for gruppen Rejser og transport. Rejser omfatter turisternes, forretningsrejsendes og andre besøgendes køb af logi (hotel, feriebolig, kursus- og rekreationsophold), fortæring og transport inden for det besøgte lands grænser (Grønland eller Danmark). Omfatter desuden varekøb foretaget af rejsende under opholdet samt credit-card afregninger m.v. Kategorien Rejser omfatter ikke passagertransport fra og til Grønland. Passagertransport har dens egne kategorier for henholdsvis skibe og fly.

På importsiden udgør Transport med skib 24,9 pct. af gruppen Rejser og transport, mens transport med fly udgør 28,8 pct. af samme. De øvrige kategorier udgør tilsammen kun godt 1,1 pct.

Tabel 12. Import og eksport af Rejser og transport, år 2001

Kategori	Import		Eksport		Balance
	Kr.	Pct.	Kr.	Pct.	Kr. (GR-DK)
Rejser	76.153.982	45,2	80.870.102	53,2	4.716.120
Passager med skib	192.097	0,1	0	0,0	-192.097
Gods med skib	39.282.231	23,3	32.254.235	21,2	-7.027.996
Hjælpetjenester i.f.m. skibstransport	2.557.442	1,5	404.495	0,3	-2.152.947
Passager med fly	15.371.971	9,1	17.952.034	11,8	2.580.063
Gods med fly	32.039.203	19,0	12.350.478	8,1	-19.688.725
Hjælpetjenester i.f.m. flytransport	1.172.929	0,7	6.048.558	4,0	4.875.629
Gods med lastbil	1.803.594	1,1	1.608.168	1,1	-195.426
Transport af elektricitet	0	0,0	558.719	0,4	558.719
I alt	168.573.449	100,0	152.046.789	100,0	-16.526.660

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

På eksportsiden er kategorien Rejser også den dominerende. Med eksport menes, at en pengetransaktion er registreret på vej ud af Danmark, som værende betaling

Tjenester

for noget, der kan registreres som i dette tilfælde Rejser. Næsten halvdelen af eksporten inden for denne gruppe er af kategorien Rejser.

I Tabel 12 er endvidere beregnet balance mellem Grønland og Danmark. Tallene viser et samlet underskud for Grønlands vedkommende på 16,5 mio. kr. Grønland har overskud i forhold til Danmark i fire kategorier.

3.4.2 Forsikringservice

Forsikringservice omfatter præmiebetalinger til forsikringselskaber samt forsikringselskabers udbetaling af erstatninger vedrørende alle typer af forsikringer.⁴

Tabel 13. Import og eksport af Forsikringservice, år 2001

Kategori	Import		Eksport		Balance
	Kr.	Pct.	Kr.	Pct.	Kr. (GR-DK)
Fragtforsikring(1)	0	0,0	172.378	0,7	172.378
Anden dir. skadesfors. end fragtforsikr.(1)	26.220.747	87,1	2.390.634	9,8	-23.830.113
Genforsikring(1)	138.183	0,5	0	0,0	-138.183
Anden dir. skadesfors. end fragtforsikr.(2)	3.735.334	12,4	21.789.167	89,1	18.053.833
Genforsikring(2)	0	0,0	109.322	0,4	109.322
I alt	30.094.264	100,0	24.461.501	100,0	-5.632.763

Note: (1) Præmiebetaling. (2) Erstatninger.

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Den største post af import er i denne gruppe præmiebetalinger vedrørende alle andre typer af direkte skadesforsikring end fragtforsikring. For eksportens vedkommende er det erstatninger for samme type forsikringer. Forsikringservice udgør 12,8 pct. af al import af tjenesteydelser samt 17,8 pct. af al eksport af tjenesteydelser.

3.4.3 Bygge- og anlægsarbejder

Gruppen Bygge- og anlægsarbejder omfatter betalinger i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder i Danmark eller Grønland, hvor en dansk (i Grønland) eller en grønlandsk (i Danmark) virksomhed er (hoved)entreprenør. Betalinger omfatter den samlede entreprisensum. Betalinger omfatter køb af varer og tjenester i pågældende land, herunder betalinger til det andet lands underentreprenører. Hvis en virksomhed har et datterselskab i Grønland, er dette datterselskabs aktiviteter ikke

⁴ Omfatter dog ikke ind- og udbetalinger vedrørende direkte livsforsikring og pensionsordninger.

Tjenester

medregnet i denne opgørelse, fordi datterselskabet af Danmarks Nationalbank kategoriseres som værende grønlandsk.

Tabel 14. Import og eksport af Bygge- og anlægsarbejder, år 2001

Kategori	Import		Eksport		Balance
	Kr.	Pct.	Kr.	Pct.	Kr. (GR-DK)
Bygge- og anlægsarbejder i Grønland	36.857.953	92,6	29.357.568	98,0	-7.500.385
Bygge- og anlægsarbejder i Danmark	2.934.995	7,4	585.000	2,0	-2.349.995
I alt	39.792.948	100,0	29.942.568	100,0	-9.850.380

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Grønland har underskud på balancen for denne gruppe. Importen omfatter 1,2 pct. af den samlede import af tjenesteydelser og tilsvarende 2,8 pct. af den samlede eksport af tjenesteydelser.

3.4.4 Leasingydelser

Leasing-ydelser omfatter transaktioner i forbindelse med finansielle og operationelle leasingarrangementer. Ved finansiell leasing forstås lejekontrakter, hvor alle væsentlige risici og rettigheder knyttet til det lejede aktiv overføres til lejeren. Langtids(ud)lejning af skibe, fly m.v. uden besætning er normalt finansiell leasing. Ved operationel leasing forstås erhvervsmæssige lejearrangementer, som ikke er finansiell leasing. Operationel leasing omfatter betaling for leje af f.eks. haller og standpladser. Betalinger for leje af skibe, fly m.v. med besætning kategoriseres ikke her, men under transportkategorier i Rejser og transport.

Tabel 15. Import og eksport af Leasingydelser, år 2001

Kategori	Import		Eksport		Balance
	Kr.	Pct.	Kr.	Pct.	Kr. (GR-DK)
Finansiell leasing	3.352.136	100,0	7.898.943	92,8	4.546.807
Operationel leasing (leje)	0	0,0	611.307	7,2	611.307
I alt	3.352.136	100,0	8.510.250	100,0	5.158.114

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Leasingydelser udgør 1,5 pct. og 0,8 pct. af henholdsvis import og eksport af tjenesteydelser.

3.4.5 Diverse tjenesteydelser

Gruppen Diverse tjenesteydelser omfatter en restgruppe af tjenesteydelser af meget forskellig karakter.

Tjenester

Tabel 16. Import og eksport af Diverse tjenesteydelser, år 2001

Kategori	Import		Eksport		Balance
	Kr.	Pct.	Kr.	Pct.	Kr. (GR-DK)
Reparation af varer	7.767.138	2,6	1.793.576	1,8	-5.973.562
Forarbejdning af varer	2.146.592	0,7	0	0,0	-2.146.592
Arbejdsindkomster	3.982.326	1,3	1.220.575	1,2	-2.761.751
Brug af rettigheder (patentafgifter o.l.)	1.992.109	0,7	0	0,0	-1.992.109
Post- og kurer tjeneste	3.937.310	1,3	10.045.643	9,8	6.108.333
Telekommunikationstjenester	8.308.372	2,8	51.531.786	50,5	43.223.414
Computer- og informationstjenester	17.498.953	5,8	217.588	0,2	-17.281.365
Finansielle ydelser	2.568.442	0,9	1.111.390	1,1	-1.457.052
Varemægling & handelsrelat. servicey.	4.618.051	1,5	1.157.369	1,1	-3.460.682
Audiovis. servicey.- bl.a. underholdning	200.000	0,1	125.000	0,1	-75.000
Tekn. rådgivn. samt forskning & udvikl.	44.695.963	14,9	2.293.111	2,2	-42.402.852
Anden rådgivning - liberale erhverv	47.715.356	15,9	11.638.934	11,4	-36.076.422
Kulturelle tjenesteydelser	924.568	0,3	2.553.632	2,5	1.629.064
Diplomatiske overførsler	152.938.463	51,1	18.411.985	18,0	-134.526.478
I alt	299.293.643	100,0	102.100.589	100,0	-197.193.054

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Der er seks kategorier, der har en import eller eksportværdi på over 10 mio. kr.:

Diplomatiske overførsler er den største kategori med en import på 152,9 mio. kr. og en eksport på 18,4 mio. kr. Diplomatiske overførsler omfatter overførsler til ambassader, konsulater o.lign. med dér tjenestegørende udsendt personale og disses familier. Omfatter endvidere overførsler til internationale organisationers kontorer. Dvs. at det f.eks. er forsvarrets institutioner samt Rigsombudet for Danmarks vedkommende, mens det er f.eks. Danmarkskontoret for Grønlands vedkommende.

Telekommunikationstjenester udgør en eksport for Grønland på 51,5 mio. kr. Posten omfatter betalinger for transmission og rettigheder til transmission af lyd, billeder og anden information via telefon, telex, kabel, satellit m.v.

Kategorien Teknisk rådgivning samt forskning og udvikling omfatter betalinger for rådgivning o.l. udført af arkitekter, ingeniører og andre teknikere samt farmaceuter. Herudover betalinger for forskning og udvikling, herunder driftstilskud til forskning og udvikling. Denne kategori omfatter en import på 44,7 mio. kr.

Kategorien Anden rådgivning – liberale erhverv omfatter f.eks. rådgivning/arbejde udført af geologer, biologer, PR-folk, jurister, revisorer og virksomhedskonsulenter, men ikke f.eks. arkitekter og ingeniør, som er med under kategorien Teknisk rådgivning. Kategorien udgør en import på 47,7 mio. kr.

Tjenester

Computer- og informationstjenester udgør en import på 17,5 mio. kr. Kategorien omfatter betalinger for individualiserede edb-programmer⁵, programmeringsarbejde og informationsbehandling samt andre computerrelaterede tjenesteydelser. Kategorien indeholder også betalinger for nyheder, artikler samt billeder til og fra nyhedsbureauer.

Endelig udgør kategorien Post og kurerstjeneste også en import til Grønland på præcist 10 mio. kr. Kategorien omfatter betalinger for distribution af post og pakker samt refusion af porto, kuverter m.v. ved remailing.

3.5 Sammenfatning om tjenestebalancen

Som nævnt er tjenestebalancen udelukkende opgjort for tjenesteydelser mellem Danmark og Grønland. Det må dog forventes at langt størstedelen af tjenesteydelser til og fra Grønland har Danmark som enten afsender eller modtager.

I Tabel 17 er der for hver enkelt overordnet kategori angivet import og eksport samt balance for året 2001.

Tabel 17. Balance for tjenesteydelser, år 2001

Kategori	Import	Eksport	Balance (GR-DK)
	kr.		
Rejser og transport	168.573.449	152.046.789	-16.526.660
Forsikringsydelser	66.952.217	53.646.691	-13.305.526
Bygge- og anlægsarbejder	6.287.131	8.483.943	2.196.812
Leasingydelser	7.767.138	2.404.883	-5.362.255
Diverse tjenesteydelser	291.526.505	100.307.013	-191.219.492
I alt	541.106.440	316.889.319	-224.217.121

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Tabellen viser en negativ balance for Grønlands vedkommende på 224 mio. kr. Størstedelen af denne skæve balance er dog en følge af diplomatiske overførsler fra Danmark til Grønland.

Ud over bygge- og anlægsarbejder er alle posters balance til fordel for Danmark.

Interessant i denne sammenhæng er det, at eksport af tjenesteydelser i år 2001 udgør 8 pct. af vareeksporten. Eksporten af tjenesteydelser, der omfatter indtjening fra erhverv uden for den primære sektor, er ofte temmelig upåagtet i den politiske debat. Alligevel er denne eksport beløbsmæssigt f.eks. langt større end eks-

⁵ Køb og salg af masseproducerede edb-programmer kategoriseres som varer.

Tjenester

port af lam, sælskind eller rensdyrkød, der ofte fejlagtigt opfattes som Grønlands fremtidige væsentligste muligheder i forbindelse med nye eksportfremstød.

4 Renter og udbytter

Denne gruppe omfatter renter, udbytter samt driftstilskud.⁶ I Tabel 18 er der angivet pengestrømme ind og ud af landet for år 2001. I princippet er en pengestrøm ud af landet ensbetydende med import og en pengestrøm ind i landet er ensbetydende med eksport.

Tabel 18. Pengestrømme fra renter og udbytter, år 2001

Undergruppe	Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
		Kr.		
Afkast vedr. direkte investeringer	Udbytter	4.749.321	299.250	-4.450.071
	Driftstilskud	1.190.000	3.109.711	1.919.711
Afkast vedr. værdipapirer	Aktieudbytter	6.616.639	8.097.777	1.481.138
	Kuponrenter af danske obligationer	0	17.169.358	17.169.358
	Kuponren. af dk. pengemarkedspap.	0	28.040	28.040
	Vedhæng. rentebetaling af dk obligat.	20.458.065	8.238.472	-12.219.593
	Vedh.rentebet. af dk pengemarkedspap.	8.328	897	-7.431
Renter vedr. andre mellemværender	Renteindtægter (for dk)	40.399.298	0	-40.399.298
	Renteudgifter (for GR)	0	19.006.522	19.006.522
I alt		73.421.651	55.950.027	-17.471.624

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalingen.

I det følgende vil de tre undergrupper samt de underliggende kategorier blive beskrevet.

4.1 Afkast vedrørende direkte investeringer

Undergruppen Afkast vedrørende direkte investeringer omfatter investeringer, hvor investor har bestemmende indflydelse. Bestemmende indflydelse defineres som ejerskab af mindst 10 pct. af selskabskapitalen eller stemmerne i selskabet.

Som det fremgår af Tabel 18 er udbytter af direkte investeringer stort set udelukkende en pengestrøm, der går til Danmark.

⁶ Renter og udbytter i forbindelse med værdipapirtransaktioner er ikke medregnet, når disse er indberettet af pengeinstitutterne uden kundeinvolvering. Disse poster er medregnet under porteføljeinvesteringer.

Renter og udbytter

Derimod er der en positiv balance for Grønland med hensyn til driftstilskud. Driftstilskud omfatter overførsel af midler, der ikke skal tilbagebetales, typisk til dækning af underskud hos datterselskaber og filialer.⁷

Den samlede balance for denne undergruppe omfatter 2,5 mio. kr. i dansk favør.

4.2 Afkast vedrørende værdipapirer

Undergruppen Afkast vedrørende værdipapirer omfatter renter og udbytter af værdipapirbeholdninger og udstedte værdipapirer, f.eks. betalte renter på obligationslån.⁸

Kategorien Aktieudbytter omfatter udbytter i forbindelse med porteføljeinvesteringer, herunder refusion af udbytteskat. Danmark modtager 6,6 mio. kr. i aktieudbytte fra Grønland i år 2001, mens 8,1 mio. kr. gik den anden vej.

Kategorierne Kuponrenter af henholdsvis danske obligationer og danske pengemarkedspapirer kan i sagens natur kun være udbytter til Grønland for herboende persons og grønlandske virksomheders indestående i danske værdipapirer. I år 2001 var den samlede indtægt af kuponrenter 17,1 mio. kr. i Grønland.

Kategorierne Vedhængende rentebetalinger af henholdsvis danske obligationer og danske pengemarkedspapirer omfatter betalinger af handelsrente/vedhængende rente i forbindelse med køb og salg af obligationer og pengemarkedspapirer. Kategorierne omfattede i år 2001 en pengestrøm til Danmark på 20,4 mio. kr., mens der den anden vej var en pengestrøm på 8,2 mio. kr.

Den samlede balance for denne undergruppe omfatter en balance i Grønlands favør på 6,4 mio. kr.

4.3 Renter vedrørende andre mellemværender

Undergruppen Renter vedrørende andre mellemværender omfatter renter af indskud og lån, der ikke er baseret på værdipapirer.

⁷ Omfatter ikke betalinger til dækning af Kontorhold i forbindelse med repræsentationskontorer eller til datterselskaber/filialer, der virker som repræsentationskontor samt ej heller til driftstilskud til R&D-virksomheder, der kategoriseres under Teknisk Rådgivning samt forskning og udvikling.

⁸ Anmeldelse af disse betalinger foretages normalt af pengeinstitutterne uden kundeinvolvering. I andre tilfælde (rene overførsler) anvendes nedennævnte koder.

Renter og udbytter

Undergruppen omfatter to kategorier. Det er henholdsvis renteindtægter og -udgifter. Renteindtægterne er 19,0 mio. kr., men renteudgifterne er 40,4 mio. kr. Dette giver en balance i Danmarks favør på 21,4 mio. kr.

4.4 Sammenfatning om renter og udbytter

Den samlede balance for gruppen Renter og udbytter var for året 2001 en pengestrøm ud af landet på 73,4 mio. kr., og en pengestrøm ind i landet på 56,0 mio. kr. Dette giver en balance i Danmarks favør på 17,4 mio. kr.

I forhold til de øvrige pengestrømme omfatter denne gruppe et relativt lille beløb. Men alligevel betales der, hvad der svarer til 1.293 kr. pr. indbygger ud af landet, mens der modtages 986 kr.

Andre løbende betalinger

5 Andre løbende betalinger

Gruppen Andre løbende betalinger omfatter alle løbende betalinger, som ikke er omfattet af de allerede beskrevne grupper.

Gruppen opdeles i Ensidige betalinger og i Diverse øvrige løbende betalinger.

Den væsentligste post i undergruppen Ensidige betalinger er bloktilskuddet, der indgår i kategorien Øvrige ensidige betalinger. Kategorien kunne også omfatte betalinger for fiskerirettigheder, hvis der var tale om beregninger vedrørende udlandet.

Tabel 19. Pengestrømme i.f.m. Andre løbende betalinger, 2001

Undergruppe	Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
		Kr.		
Ensidige betalinger	Betalinger til/fra EU	0	1.814.924	1.814.924
	Internationalt hjælpearbejde	577.470	8.461.170	7.883.700
	Momsbetalinger/momsrefusion	6.469.755	0	-6.469.755
	Skattebetaling/skattefusion	38.060.016	88.277.874	50.217.858
	Arv	196.884	1.565.384	1.368.500
	Øvrige ensidige betalinger	5.850.082	2.793.300.000	2.787.449.918
Diverse løbende betalinger	Kontorhold i.f.m.repræs.kontorer	0	783.641	783.641
	Andre	6.078.246	40.351.651	34.273.405
I alt		57.232.453	2.934.554.644	2.877.322.191

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Den anden store kategori er Skattebetaling/skattefusion. Her er der en balance til fordel for Grønland på 50,2 mio. kr.⁹

Samlet er der en balance til fordel for Grønland på 2,9 mia. kr. for denne gruppe.

⁹ Kategorien omfatter ikke momsbetalinger/momsrefusion, refusion af udbytteskat og kuponskat (se under renter og udbytter), afgifter af arv eller gaver. Der skal gøres opmærksom på, at Skattedirektoratet ikke kan bekræfte beløbsstørrelsen på disse poster.

6 De løbende betalinger som helhed

Når man normalt taler om et underskud eller et overskud på betalingsbalancen for et land, så er det det samlede resultat af de løbende betalinger, man taler om. Den samlede oversigt for de løbende betalinger er angivet i Tabel 20.

Tabel 20. Balance for de løbende poster mellem Grønland og Danmark

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance (GR-DK)
	Mio. kr.		
Varer	1.546,5	1.903,3	356,8
Tjenester	541,1	316,9	-224,2
Renter og udbytter	73,4	56,0	-17,5
Andre løbende betalinger	57,2	2.934,6	2.877,4
I alt	2.218,2	5.210,8	2.992,6

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger samt for varebalancens vedkommende ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Pengestrømmene mellem Grønland og Danmark er procentuelt gengivet i Figur 1 og Figur 2 på næste side.

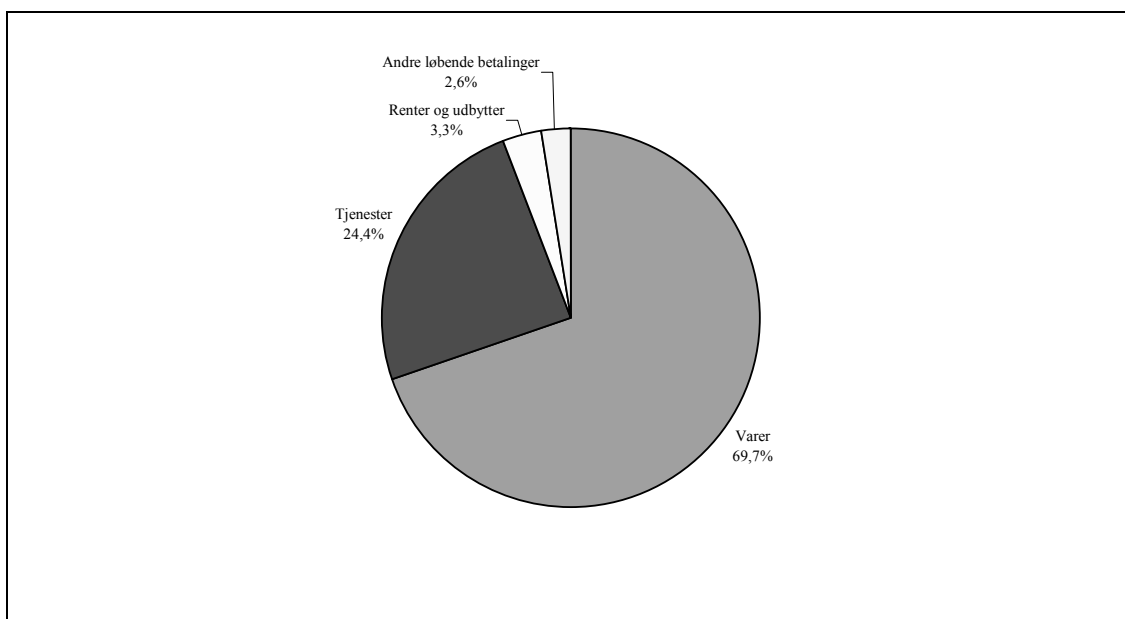
Pengestrømmen ud af landet omfatter for 69,7 pct.'s vedkommende betaling for varer. 24,4 pct. er betaling for tjenesteydelser. Renter og udbytter samt andre løbende betalinger omfatter en pengestrøm ud af landet på henholdsvis 3,3 pct. og 2,6 pct.

Pengestrømmen ind i landet er for 56,3 pct.'s vedkommende kategorien Andre løbende betalinger (primært bloktilskuddet), 36,5 pct. er varer, 6,1 pct. er tjenesteydelser, mens 1,1 pct. er renter og udbytter.

Grønland har således et betalingsoverskud i forhold til Danmark på 3,0 mia. kr. i følge ovenstående beregning.

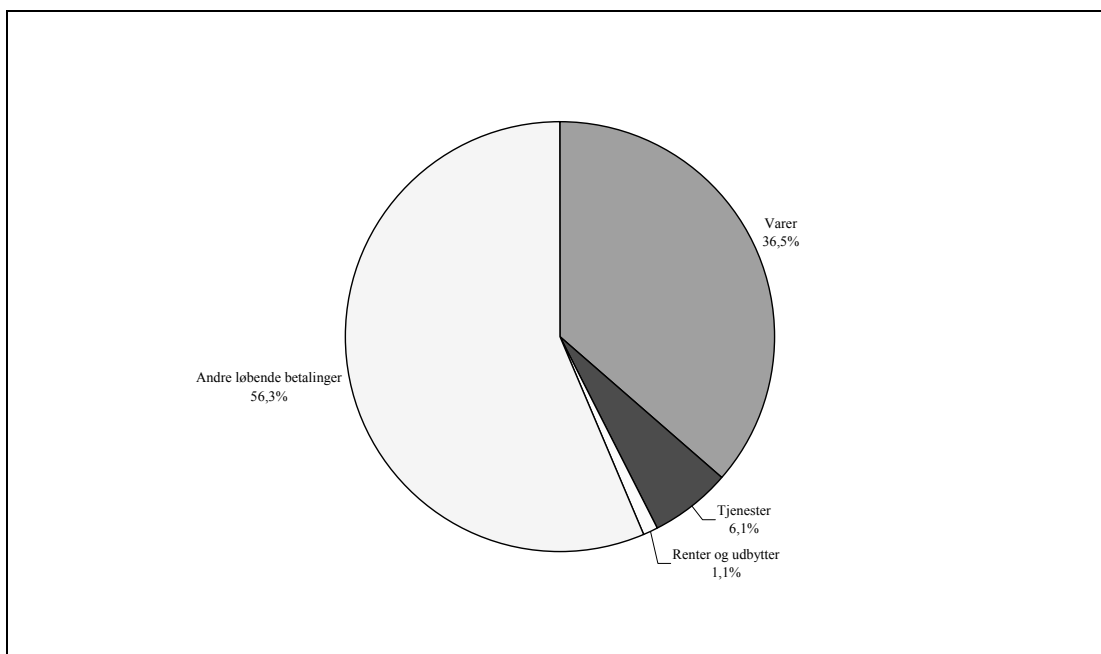
De løbende betalinger som helhed

Figur 1. De løbende betalinger: Pengestrøm ud af landet til Danmark

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger samt for varebalancens vedkommende ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Figur 2. De løbende betalinger: Pengestrømme ind i landet fra Danmark

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger samt for varebalancens vedkommende ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

De løbende betalinger som helhed

6.1 Samlet opgørelse af betalingsbalance med udlandet

Ovenstående omhandlede kun betalingsbalancen mellem Grønland og Danmark. I Tabel 21 gennemføres en beregning af den samlede betalingsbalance mellem Grønland og udlandet.

Tabel 21. Betalingsbalance med udlandet

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance (GR-Udl.)
	Mio. kr.		
Varer	2.466,3	2.250,9	-215,4
Tjenester	862,9	374,8	-488,2
Renter og udbytter	233,4	56,0	-177,4
Andre løbende betalinger	57,2	3.256,0	3.198,8
I alt	3.619,8	5.937,7	2.317,8

Kilde: Forudsætningerne fremgår af teksten i dette afsnit.

Forudsætningerne for opstilling af den samlede betalingsbalance er nogle meget løse skøn om, hvilke poster, der skal supplere betalingsbalance beregningen mellem Grønland og Danmark. Tabellen skal således tages med stort forbehold.

Den beregning, der er gjort, er følgende:

1. For varer er anvendt den samlede vareeksport og -import til og fra Grønland.
2. For tjenester er beregnet en udenlandsk tjenesteeksport og -import, der forholdsvis forhøjer tjenestebalancen med Danmark med samme beløb, som der gælder for forskellen mellem vareeksport og -import fra Danmark og tilsvarende varehandel med resten af verden.
3. For renter og udbytter er der på basis af kendskab til størrelsen af de offentlige ejede aktieselskabers gæld anslået, at der skyldes 4 milliarder kroner til udlandet. Heraf svares en rente på anslået 4 pct. (lavt sat).
4. Til kategorien Andre løbende betalinger medregnes 321,4 millioner kroner som betaling for EU's fiskerirettigheder.

Resultatet af disse usikre beregninger viser, at den samlede betalingsbalance med udlandet viser en overskud for Grønland på 2,3 milliarder kroner.

DEL II: PENGESTRØMME MELLEM GRØNLAND OG DANMARK: DE FINANSIELLE BETALINGER

De finansielle betalinger viser, hvorledes et overskud eller et underskud investeres eller finansieres. Herudover viser de finansielle betalinger ændringer vedrørende fordringer og gæld, som stammer fra ændringer i valutakurser, obligationskurser m.v. De finansielle betalinger, som også kan kaldes kapitalposterne opgøres samlet set til en kapitalbalance.

De finansielle betalinger omfatter følgende grupper:

- Direkte investeringer
- Porteføljeinvesteringer
- Lån
- Andre finansielle betalinger

I de følgende afsnit vil indholdet i de enkelte grupper blive analyseret. I starten af hver enkelt afsnit vil der være en definition af indholdet i de enkelte grupper og undergrupper. Men først gennemgås de finansielle betalinger som helhed.

7 De finansielle betalinger som helhed

De samlede finansielle betalinger er i det følgende opdelt i direkte investeringer, porteføljeinvesteringer, lån og andre finansielle betalinger.

Tabel 22 viser de samlede finansielle betalinger.

Tabel 22. Finansielle betalinger - pengestrøm mellem Grønland & Danmark, 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Kr.		
Direkte investeringer	42.453.194	388.822.146	346.368.952
Porteføljeinvesteringer	2.817.171.879	1.907.102.297	-910.069.582
Lån	206.058.598	174.812.753	-31.245.845
Andre finansielle betalinger	497.879.833	539.159.819	41.279.986
I alt	3.563.563.504	3.009.897.015	-553.666.489

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

De finansielle betalinger

Grønland havde i år 2001 et samlet underskud på kapitalbalancen på 0,6 milliard kr. i forhold til Danmark. Det normale, at et overskud på de løbende poster svarer til et overskud på de finansielle betalinger gælder således ikke for pengestrømmene mellem Grønland og Danmark.

Underskuddet på de finansielle betalinger eller kapitalbalancen skabes primært på basis af et 0,9 milliard kroner stort underskud på posten porteføljeinvesteringer, herunder primært obligationer udstedt af realkreditinstitutter, samt et overskud på 0,3 milliard kroner på posten Direkte investeringer.

8 Direkte investeringer

Direkte investeringer omfatter betalinger i forbindelse med egenkapitalandele i virksomheder, hvor der opnås eller er opnået mere end 10 pct. bestemmende indflydelse, lån mellem koncernforbundne virksomheder samt køb/salg af fast ejendom til ikke-erhvervsmæssig brug.

Tabel 23 angiver fordelingen af de samlede direkte investeringer på forskellige undergrupper og kategorier med hensyn til pengestrøm ud af Grønland til Danmark og omvendt.

Tabel 23. Direkte investeringer - pengestrøm mellem Grønland og Danmark, 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Kr.		
Egenkapital - Etablering/udvidelse:			
Danskeres investering i Grønland (>10 pct.)	0	329.324.349	329.324.349
Grønlænderes investering i Danmark (> 10 pct.)	3.639.373	0	-3.639.373
Egenkapital – Afvikling:			
Danskeres salg af investering i Grønland (> 10 pct.)	1.235.051	0	-1.235.051
Grønlænderes salg af investering i Danmark (> 10 pct.)	0	4.640.958	4.640.958
Koncernlån:			
Lån ydet til udlænding undtagen til modervirksomhed (a)	0	10.433.144	10.433.144
Lån optaget hos grønlander undt. hos dattervirksomheder (b)	375.000	0	-375.000
Indfrielse/afdrag på lån ydet til grønlander, jf. (a)	16.213.451	0	-16.213.451
Indfrielse/afdrag på lån optaget hos grønlander, jf. (b)	0	18.607.586	18.607.586
Fast ejendom:			
Danskeres køb/salg af fast ejendom i Grønland	11.817.761	7.176.267	-4.641.494
Grønlænderes køb/salg af fast ejendom i Danmark	9.172.558	18.639.842	9.467.284
I alt	42.453.194	388.822.146	346.368.952

Note: Som i de øvrige tabeller er grønlandere defineret som alle bosiddende i Grønland.

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Pengestrømmene i den første kategori omfatter for en stor dels vedkommende et enkelt dansk selskabs køb af en grønlandsk virksomhed. Dette er et eksempel på usikkerheden på dataene, når der kun er data for et enkelt år. Tallene for år 2001 kan således på dette område være meget forskellige fra tidligere år.

I år 2001 omfattede nyetablering eller udvidelse af egenkapital, hvor ejerandelen var større end 10 pct. af selskabskapitalen eller stemmerne i en erhvervsvirksomhed, en pengestrøm ud af Grønland på 3,6 mio. kr., mens pengestrømmen ind i landet fra Danmark var på 329,2 mio. kr. Dette år gav denne kategori en balance i Grønlands favør på 325,7 mio. kr.

Direkte investeringer

Afvikling af egenkapital, med samme principper som ovenstående omfattede en pengestrøm ud af Grønland på 1,2 mio. kr., mens 4,6 mio. kr. kom ind i landet fra Danmark. Dette år gav afvikling af egenkapital en balance på 3,4 mio. kr. i Grønlands favør.

Koncernlån omfatter lån eller indskud m.v. mellem koncernforbundne virksomheder, herunder dattervirksomheder (datterselskaber og filialer), søsterselskaber o.l. Koncernlån omfattede en pengestrøm ud af landet på 16,6 mio. kr., mens pengestrømmen ind i landet fra Danmark var på 29,0 mio. kr. Dette år gav finansielle betalinger vedrørende koncernlån en balance på 12,5 mio. kr. i Grønlands favør.

Køb og salg af fast ejendom gav i år 2001 en balance i Grønlands favør på 4,6 mio. kr.

Samlet blev der således gjort direkte investeringer fra Danmark i Grønland på 388,2 mio. kr., mens grønlændere lavede investeringer i Danmark for 42,5 mio. kr.

9 Porteføljeinvesteringer

Porteføljeinvesteringerne omfatter anmeldelse af betalinger i forbindelse med værdipapirtransaktioner (handel med værdipapirer og emission af værdipapirer). Dette sker normalt mellem pengeinstitutter uden kundeinvolvering.

Værdipapirer omfatter aktier, som ikke er direkte investeringer, obligationer/pantebreve og pengemarkedspapirer. Obligationer/pantebreve og pengemarkedspapirer er papirer med oprindelig løbetid på mere end et år, henholdsvis til og med et år. Transaktioner i både værdipapirbeholdninger (aktiver) og udstedte værdipapirer, f.eks. obligationslån, (passiver) medtages under denne gruppe.

Det er for denne gruppe vigtigt at påpege, at pengestrømmene kan omfatte kontinuerlige handler med samme pengebeløb, hvor en kunde omplacerer sine penge flere gange i løbet af året. I år 2001 omfattede pengestrømmen for porteføljeinvesteringer således et beløb på 2,8 mia. kr. ud af landet og 1,9 mia. kr. ind i landet.

Porteføljeinvesteringerne er i Tabel 23 opdelt i grupperne Udenlandske papirer (dvs. papirer udstedt uden for Danmark, excl. Grønland), Danske papirer, Danske obligationer og Danske pengemarkedspapirer.

Langt den største del af handel og emission med værdipapirer omfatter realkreditobligationer. I år 2001 omfattede 68,2 pct. af pengestrømmene ud af landet til Danmark i forbindelse med porteføljeinvesteringer handel med obligationer. Den anden vej var andelen for realkreditobligationer 68,4 pct. Den samlede handel med obligationer omfattede en pengestrøm ind i landet på 1,9 mia. kr. og en pengestrøm ud af landet på 1,3 mia. kr. i år 2001.

Handel med danske aktier var den næststørste gruppe. Pengestrømmen ind i landet (dvs. herboendes salg af danske aktier) var i år 2001 på 689,6 mio. kr., mens pengestrømmen den anden vej var på 599,4 mio. kr.

De samlede pengestrømme for porteføljeinvesteringer fremgår af Tabel 24.

Porteføljeinvesteringer

Table 24. Porteføljeinvesteringer, pengestrømme mellem Danmark og Grønland, år 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Kr.		
Udenlandske papirer:			
Udenlandske aktier	878.249	299.610	-578.639
Udenlandske papirer - udstedt af øvr. finan. institutioner	2.534.167	684.630	-1.849.537
Udenlandske papirer – udst. af øvr. private virksomheder	1.319.700	1.876.648	556.948
Udenlandske papirer - udstedt af privatperson	3.944.492	4.931.944	987.452
Danske papirer:			
Danske aktier - ukendt udsteder	46.571.720	29.967.457	-16.604.263
Danske aktier - udstedt af pengeinstitutter	25.784.787	26.685.635	900.848
Danske aktier - udstedt af realkreditinstitutioner	5.191.825	4.578.051	-613.774
Danske aktier - udstedt af øvrige finansielle institutioner	111.588.730	71.749.284	-39.839.446
Dk aktier – udst. af forsikrings-selsk. & pensionskass.	705.997	757.119	51.122
Danske aktier - udstedt af øvrige private virksomheder	499.737.709	465.647.199	-34.090.510
Danske obligationer:			
Danske obligationer - udsteder ukendt	606.920	5.182.003	4.575.083
Dk obligationer – udst. af staten (fx statsobligationer)	42.111.889	59.680.175	17.568.286
Danske obligationer – statsgældsbeviser	123.821.067	351.723.314	227.902.247
Danske obligationer - udstedt af pengeinstitutter	0	150.668	150.668
Danske obligationer - udstedt af realkreditinstitutter	1.718.470.616	810.048.480	-908.422.136
Danske obligationer - udstedt af andre	32.341.297	69.533.460	37.192.163
Danske obligationer – udst. af øvr. private virksomheder	4.726.742	3.293.316	-1.433.426
DK – udst. af privatpers. (fx pantebreve)	388.352	220.692	-167.660
Danske pengemarkedspapirer:			
Danske pengemarkedspapirer – ukendt udsteder	126.000	0	-126.000
Danske pengemarkedspapirer – udstedt af staten	0	37.612	37.612
Danske pengemarkedspapirer - skatkammerbeviser	195.526.900	0	-195.526.900
Danske pengemarkedspapirer – udstedt af realkreditins.	794.720	0	-794.720
Dk pengemarkedspapirer – udst. af øvr. priv. virksomh.	0	55.000	55.000
I alt	2.817.171.879	1.907.102.297	-910.069.582

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

Gruppen Porteføljeinvesteringer gav et underskud for Grønland i forhold til Danmark på 910 mio. kr.

10 Lån

Lån omfatter alle former for individuelle lånekontrakter, som normalt ikke handles på et marked, modsat værdipapirer. Denne gruppe omfatter også indskud i ikke-finansielle virksomheder, men ikke koncernlån eller lån optaget i forbindelse med udstedelse af værdipapirer samt indskud i/lån til finansielle virksomheder.

Tabel 25. Lån, pengestrømme mellem Danmark og Grønland, år 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Kr.		
Lån ydet eller optaget	4.726.213	173.340.354	168.614.141
Lån indfrielse eller afdrag på lån	201.332.385	1.472.399	-199.859.986
I alt	206.058.598	174.812.753	-31.245.845

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

I år 2001 blev der ydet lån til i alt 173,3 mio. kr. fra Danmark til Grønland. Samtidig blev der indfriet eller afdraget lån til en værdi af 201,3 mio. kr. Låntagning samt afdrag den modsatte vej er langt mindre jf. Tabel 25.

Balancen for lån viser 31,2 mio. kr. i Danmarks favør.

Andre finansielle betalinger

11 Andre finansielle betalinger

Gruppen Andre finansielle betalinger omfatter alle betalinger vedrørende finansielle transaktioner, der ikke er medtaget i de tre grupper beskrevet i de foregående afsnit. Det kan f.eks. være indskud (undtagen overførsler til og fra egen konto), marginindskud¹⁰ og andre betalinger vedrørende finansielle derivater, præmiebetalinger til og udbetaling af livsforsikring og pension, køb/salg af rettigheder (patenter o.l.).

Tabel 26. Andre finansielle betalinger. Pengestrøm mellem Danmark og Grønland, år 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Kr.		
Betalinger vedr. finansielle derivater:			
Swaps og FRA's	62.757	130.767	68.010
Øvr.finans.derivater - optioner,futures & terminsforr.mv.	59.638.593	2.879.781	-56.758.812
Indskud mod sikkerhed i værdipapirdepot:			
Indskud og afvikling af indskud i Grønland	215.000	0	-215.000
Andre indskud:			
Indskud	1.600.000	200.000	-1.400.000
Afvikling af indskud	640.000	0	-640.000
Liv og pension:			
Præmiebet. til livsforsik.med opsparing & til pens.ordn.	43.738.337	0	-43.738.337
Erstatninger fra livsforsikring uden opsparing	0	80.798	80.798
Erstatn.& løb.yd. fra livsfors.med opsp.& fra pens.ordn.	11.962.549	23.298.259	11.335.710
Køb og salg af rettigheder (patenter o.l.) og goodwill:			
Køb og slag af rettigheder (patenter o.l.)	200.000	0	-200.000
Øvrige finansielle betalinger:			
Etablering af tilgodehavender i Grønland	0	243.340	243.340
Etablering af gæld til Grønland	75.000	0	-75.000
Afvikling af tilgodehavender i Grønland	2.991.247	0	-2.991.247
Afvikling af gæld til Grønland	0	3.762.109	3.762.109
Kapitaloverførsler i.n.a.	376.756.350	508.564.765	131.808.415
I alt	497.879.833	539.159.819	41.279.986

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger.

De store beløb under kategorien Kapitaloverførsler ikke nærmere angivet (i.n.a.) omfatter leverandør-kreditter.

Denne restgruppe omfatter en pengestrøm ind i landet på 539 mio. kr., men pengestrømmen ud af landet er på 498 mio. kr.

¹⁰ Margenindskud er i denne sammenhæng nul.

DEL III: DEN SAMLEDE PENGESTRØM MELLE GRØNLAND OG DANMARK

Med de begrænsninger, der allerede er nævnt, er det nu muligt at opstille en samlet oversigt over pengestrømmene mellem Grønland og Danmark. Dette er gjort i Tabel 27.

Tabel 27. Den samlede pengestrøm mellem Grønland og Danmark, år 2001

Kategori	Ud af landet	Ind i landet	Balance
	Mio.kr.		
De løbende betalinger	2.218,2	5.210,8	2.992,6
De finansielle betalinger	3.563,6	3.009,9	-553,7
I alt	5.781,8	8.220,7	2.438,9

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Danmarks Nationalbank på udlandsbetalinger samt for varebalancens vedkommende ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

De samlede pengetransaktioner mellem Grønland og Danmark var således på næsten 14 milliarder kroner i år 2001.

Bloktilskuddet omfatter ifølge Landskassens regnskaber i år 2001 2.793,3 millioner kroner. Fraregnes denne ensidig betaling den samlede balance i Tabel 27, viser der sig en difference på 354,4 millioner kroner ud af landet. Differencen omfatter 2,5 pct. af den samlede pengestrøm ud og ind af landet.

DEL IV: FORMUEOPGØRELSE

Opgørelserne i dette arbejdsrapport har hidtil udelukkende omfattet betalinger eller pengestrømme mellem Grønland og Danmark. I det følgende vil der blive givet opgørelser over formue og gæld af betydning for de økonomiske relationer mellem Grønland og Danmark.

Data stammer primært fra et særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende og hjemmehørende i Grønland pr. 31. december 2001.¹¹

Der findes ingen tilgængelige opgørelser over danskere og danske virksomheders formuer i Grønland.

Eventuelle formue- og gældsposter i udlandet er heller ikke opgjort i denne sammenhæng.

Begrebet virksomheder m.v. omfatter her foruden offentlige og private selskaber også den offentlige sektor (hjemmestyret og kommunerne med underliggende institutioner).

Til gennemsnitsberegning af formue og gæld er antallet af skattepligtige beregnet til ca. 35.000 personer.

11.1 Formue

Herboendes formue er i det følgende opdelt i indestående i pengeinstitutter, kursværdien af registrerede obligationer samt kursværdien af aktier. De tre grupper behandles i hver deres afsnit, hvorefter de herboendes gæld opgøres. Derefter gøres der overvejelser over andre formue- og gældsposter, som den grønlandske befolkning og de grønlandske virksomheder måtte have såvel her i landet som i Danmark.

11.1.1 Indestående i pengeinstitutter

Ultimo 2001 havde skattepligtige personer bosiddende i Grønland og virksomheder m.v. i Grønland 2,6 mia. kr. indestående i pengeinstitutter i Grønland og Danmark.

¹¹ Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet. År 2002.

Formueopgørelser

Tabel 28. Indestående i pengeinstitutter, ultimo 2001

Pengeinstitut	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Grønlandsbanken	673.018.443	790.221.689	1.463.240.132
Spar Bank Vest	27.021.409	39.365.747	66.387.156
Danske banker	411.040.950	628.735.868	1.039.776.818
I alt	1.111.080.802	1.458.323.304	2.569.404.106

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

Over halvdelen (57,0 pct.) af det samlede indestående i pengeinstitutter er således placeret i pengeinstitutter beliggende i Grønland.

Tabel 28 viser, at lidt under 2/3 af befolkningens indestående i banker står i banker med beliggenhed i Grønland. 37 pct. er indestående i banker med beliggenhed i Danmark.

De 1,1 mia. kr., som befolkningen havde indestående i banker ved udgangen af året svarer til ca. 32.000 kr. pr. skattepligtig person i Grønland.

11.1.2 Kursværdien af obligationer i depoter

Kursværdien af registrerede obligationer i depot var ved udgangen af år 2001 på 1,6 mia. kr. Kursværdien var fordelt med ca. en femtedel ejet af private personer og resten af virksomheder, inkl. hjemmestyret og kommunerne.

Tabel 29. Kursværdien af registrerede obligationer, ultimo 2001

Pengeinstitut	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Grønlandsbanken	118.242.670	1.082.233.818	1.200.476.488
Spar Bank Vest	1.312.729	60.221.331	61.534.060
Danske banker	191.386.972	132.450.073	323.837.045
I alt	310.942.371	1.274.905.222	1.585.847.593

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

323,8 mio. kr. eller en femtedel af den samlede kursværdi for herboende privatpersoner og virksomheder var placeret i depot i banker beliggende i Danmark.

11.1.3 Kursværdien af aktier i depoter

Kursværdien af de registrerede aktier i depoter eller investeringsforeninger er i Tabel 30 fordelt på privatpersoner og virksomheder i Grønland. Det har ikke været muligt at opdele aktierne på depoter her i landet og i Danmark.

Formueopgørelser

Tabel 30. Kursværdien af registrerede aktier, ultimo 2001

Type	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Aktier - kursværdi	200.813.542	113.476.150	314.289.692
Investeringsfor. - kursværdi	302.771.830	52.181.649	354.953.479
I alt	503.585.372	165.657.799	669.243.171

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

Herboende skattepligtige private personer og virksomheder m.v. ejer i alt aktier for en kursværdi på 669,2 mio. kr. ved udgangen af år 2001. Privatpersoner ejer tre fjerdedele af den samlede kursværdi.

11.2 Gæld

De herboendes gæld er opdelt på gæld i pengeinstitutter og i kreditforeninger. Som tidligere nævnt vil der herefter i et afsnit for sig blive gjort overvejelser om andre formue- og gældsposter.

Gæld til privatpersoner kan ikke opgøres.

11.2.1 Gæld i pengeinstitutter

Den samlede gæld i pengeinstitutter i Grønland og Danmark for skattepligtige her i landet er i Tabel 31 opgjort til 3,3 mia. kr.

Tabel 31. Gæld i pengeinstitutter, ultimo 2001

Type	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Grønlandsbanken	660.527.984	544.609.774	1.205.137.758
Spør Bank Vest	65.170.167	184.013.993	249.184.160
Danske banker	938.272.462	878.981.154	1.817.253.616
I alt	1.663.970.613	1.607.604.921	3.271.575.534

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

Godt halvdelen af gælden er til banker beliggende i Danmark. Gælden er lige fordelt mellem privatpersoner og virksomheder m.v.

Den samlede persongæld i pengeinstitutter svarer til ca. 48.000 kr. pr. skattepligtig person i Grønland. Hvis virksomheder m.v.'s gæld medregnes er gælden pr. skattepligtig person på ca. 94.000 kr.

Formueopgørelser

11.2.2 Gæld i kreditforeninger

Skattepligtige personers og virksomheders gæld i kreditforeninger var ved udgangen af år 2001 på 1,4 mia. kr. Denne gæld var nogenlunde ligeligt delt mellem gæld i grønlandske og i danske ejendomme.

Tabel 32. Gæld i kreditforeninger, ultimo 2001

Type	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Grønlandske ejendomme	345.729.029	378.428.030	724.157.059
Danske ejendomme	657.583.206	4.262.329	661.845.535
I alt	1.003.312.235	382.690.359	1.386.002.594

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

Skattepligtige personer her i landet havde ved udgangen af år 2001 en gæld i danske ejendomme på 657.583.206 kr. Virksomheder m.v. havde tilsvarende kun en gæld på 4,3 mio. kr. Her spiller det en væsentlig rolle, at det ofte er datterselskaber af grønlandske virksomheder, som står som låntager af ejendomme i Danmark.

11.3 Andre formue- og gældsposter

Tidligere er der under opgørelse af gæld opgjort en samlet gæld til kreditforeninger på 661,9 mio. kr. for danske ejendomme. I Tabel 33 er ejendomsværdien for ejendomme i Danmark ejet af skattepligtige personer og virksomheder m.v. i Grønland opgjort ved udgangen af år 2001. Stort set hele ejendomsværdien på 1,5 mia. kr. ejes af privatpersoner. Men som tidligere nævnt er ejendomsværdien af grønlandske virksomheder i Danmark ikke medregnet under virksomheder m.v. Datterselskaber af grønlandske virksomheder i Danmark er skatteteknisk registreret som danske virksomheder.

Tabel 33. Ejendomsværdi, ultimo 2001

Type	Personer	Virksomheder m.v.	I alt
	Kr.		
Grønlandske ejendomme	-	-	-
Danske ejendomme	1.492.532.256	12.826.300	1.505.358.556
I alt	-	-	-

Kilde: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet, 2002.

Der findes ikke opgørelse over, hvor mange personer, der ejer ovennævnte ejendomsværdi. Men anslår vi, at gennemsnitsværdien af ejendommene (primært huse og lejligheder samt sommerhuse) til 500.000 kr. vil det samlede antal skattepligtige personer med ejendom i Danmark være ca. 3.000 personer.

Formueopgørelser

Personer med kendskab til ejendomsmarkedet for herboende anslår i øvrigt, at ca. 400 personer ejer ejendomme i Sydeuropa til en gennemsnitsværdi på ca. 1 mio. kr. Dette svarer til en ejendomsværdi på i alt 400 mio. kr.

11.4 Sammenfatning om formueopgørelser

Den samlede formue og gæld for skattepligtige personer her i landet samt virksomheder m.v. er vanskeligt at opgøre. F.eks. er der ikke oplysninger om gæld til privatpersoner m.v. Gæld i andre lande kendes heller ikke. En stor del af de offentligt ejede selskabers gæld er placeret i udlandet.

Formueopgørelserne viser først og fremmest, at integrationen af den grønlandske finansielle struktur i den danske får betydning for, at herboende personer og hjemmehørende virksomheder m.v. placerer en betydelig del af formuen uden for landet i danske penge- og finansieringsinstitutter og i danske værdipapirer.

12 Sammenfatning

Selve rapporten er en konkret opgørelse af pengestrømmene mellem Grønland og Danmark. I denne sammenfatning er der lagt vægt på at give et bud på de politisk afgørende konklusioner:

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at den ensidige fokus fra politisk side på Landskassens og kommunekassernes økonomi, bør ændres til fokus på den samlede samfundsøkonomi, herunder ikke mindst udenrigsøkonomien.

Det er endvidere arbejdsgruppens opfattelse, at politikerne ikke får stillet den indsigt og rådgivning til rådighed, som der er behov for. Det fulde billede af landets økonomi mangler. Fokus har i perioden under hjemmestyret primært været sat på de interne forhold, hvorimod de eksterne forhold til Danmark og den øvrige omverden kun har haft begrænset bevågenhed.

Udenrigshandel er en afgørende faktor til at fremme et lands velstandsudvikling. En hensigtsmæssig udveksling af varer og tjenester øger mulighederne for at skabe velstand. Derfor er det vigtigt, at den politiske debat sætter yderligere fokus på Grønlands samhandel med omverdenen.

Den økonomiske politiks målsætning og muligheder er anderledes inden for udenrigsøkonomien end i den indre samfundsøkonomi. Det hænger sammen med, at man gennem en fornuftig samhandel vil kunne gavne landets borgere på bekostning af andre, der ikke selv har nogen indflydelse på denne politik, nemlig borgere uden for Grønland. Modsat vil manglende fokus på udenrigshandelen kunne betyde, at omverdenen får forholdsvis for megen gavn af samhandel med Grønland.

12.1 Det store billede

For år 2001 viser beregningerne i dette arbejdsrapport, at import og eksport af varer og tjenesteydelser tilnærmelsesvis er lige store. Dette betyder, at den del af statens udgifter, der har direkte berøring med den grønlandske økonomi, kan fastsættes som en fordringserhvervelse.

En fordringserhvervelse betyder, at Grønland råder over midlerne og kan bruge dem til offentlig eller privat forbrug, investeringer o.a. Fælles for de forskellige måder at forbruge fordringserhvervelsen på er, at det på et givet tidspunkt vil give

Sammenfatning

anledning til import af varer eller tjenesteydelser for størstedelens vedkommende. Dette sker ikke. Spørgsmålet er så, hvor dette betydelige forsvinder hen.

Den normale antagelse er, at bloktilskuddet efter en kort cirkulation i Grønland går til en betydelig import. Men som nævnt udligner eksporten og importen hinanden.

En forklaring kan være, at pengene akkumuleres i offentlig og privat regi. Da der kun er opbygget relativt små formuer i hverken hjemmestyret og kommunerne, må det derfor formodes, at der løbende sker en overførsel af en temmelig stor sum penge via offentligt ejede selskaber og private til omverdenen.¹²

Der skal fortsat ske bestræbelser på, at Grønlands indre økonomi til stadighed udvikles i forhold til at imødekomme kravene fra den internationale konkurrence. Men det relativt store overskud på de løbende poster samt underskuddet på kapitalbalancen viser, at der er nogle afgørende problemer forbundet med Grønlands udenrigsøkonomi.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der gennemføres en detaljeret analyse af dette meget væsentlige aspekt af Grønlands placering i den internationale økonomi.

12.2 De overordnede emner

De overordnede emner, der belyses i dette arbejdsrapport, kan sammenfattende opgøres til følgende fire spørgsmål:

1. *Hvordan er den samlede betalingsbalance mellem Grønland og Danmark, og ikke mindst: Hvad er de betydningsfulde poster på betalingsbalancen?*

Formålet med at belyse dette spørgsmål er at sætte Selvstyrekommissionen i stand til at vurdere, om der bør udarbejdes indstillinger til forandringer i vareimport og -eksport, i udveksling af tjenesteydelser og andre løbende betalinger.

2. *På hvilken måde påvirker den fælles finansielle struktur de finansielle betalinger mellem Grønland og Danmark, og hvordan påvirker denne samarbejdsform den grønlandske økonomi som helhed?*

Formålet er at skabe grundlag for en videre debat om, hvorvidt Grønland på sigt i højere grad end nu vil have fordel af en selvstændig finansiell struktur i

¹² Arbejdsgruppen blev først bekendt med denne problemstilling på basis af institutleder Lars Lund's arbejde. Arbejdsgruppen har siden bedt Lars Lund fra Ilisimatusarfik om teoretisk at redegøre for denne problemstilling. Lars Lund's responsum er medtaget i denne rapport som bilag 2.

Sammenfatning

form af ikke blot banker, men også kreditforeninger og andre finansielle institutioner.

3. På basis af belysningen af spørgsmål et og to kan der opstilles en samlet oversigt over pengestrømmene mellem Grønland og Danmark. Oversigten kan være med til at besvare følgende spørgsmål:

Hvordan påvirker de løbende betalinger og de finansielle bevægelser hinanden?

Belysning af spørgsmålet giver et konkret indblik i de samlede pengestrømme mellem Grønland og Danmark.

4. Behandlingen af de tre ovenstående spørgsmål kan give et bud på sammensætningen af den aktuelle pengestrøm mellem Grønland og Danmark. Disse pengestrømme udvikler sig år for år og giver et resultat, der kan måles i de gensidige formue- og gældsforpligtigelser mellem de to lande.

De tilgængelige data med hensyn til formue og gæld er stadigvæk mangelfulde. Det har dog været muligt at give indblik i formue og gældsoplysninger i Grønland ved hjælp af summariske oplysninger om disse forhold i Grønlandsbanken og Sparbank Vest. Det har også været muligt at belyse spørgsmål vedrørende herboendes formuer og gæld i Danmark. Hovedspørgsmålet, der belyses, kan formuleres således:

I hvilken udstrækning skaber erhvervsaktiviteter og lønarbejde i Grønland opsparing samt andre økonomiske virkninger i såvel det grønlandske som danske samfund?

12.3 Arbejdspapirets indhold og struktur

Arbejdspapiret er opdelt i fire dele foruden indledning og sammenfatning. Hver enkelt del har sit omdrejningspunkt om at danne basis for at besvare hvert af de i sidste afsnit nævnte fire hovedspørgsmål.

I *Del I* opstilles en betalingsbalance for de løbende betalinger mellem Grønland og Danmark. De løbende betalinger omfatter varer, tjenesteydelser, renter og udbytter og andre løbende betalinger.

I *Del II* beregnes betalingsbalancens finansielle bevægelser mellem Grønland og Danmark. De finansielle betalinger omfatter direkte investeringer, porteføljeinvesteringer, lån og andre finansielle betalinger.

I *Del III* opgøres de samlede pengestrømme mellem Danmark og Grønland i år 2001.

Sammenfatning

I *Del IV* er der opstillet formueopgørelse for herboendes formue og gæld i Grønland og i Danmark. Opgørelsen er mangelfuld på grund af manglende tilgængelige data.

12.4 Sammenfatning og konklusioner

Sammenfatningen tager sit udgangspunkt i forsøget på kort at belyse de fire spørgsmål, som indledningsvist blev rejst i dette kapitel. Hver enkelt overordnet spørgsmål forsøges besvaret i sammenfatningen.

1. Hvordan er den samlede betalingsbalance mellem Grønland og Danmark, og ikke mindst: Hvad er de betydningsfulde poster på betalingsbalancen?

I del I opstilles en betalingsbalance mellem Grønland og Danmark for året 2001. Heraf fremgår det, at Grønland har en stor udenrigshandel. Indtægterne udgør på betalingsbalancen næsten to tredjedele af bruttonationalproduktet, mens udgifterne udgør næsten en tredjedel af bruttonationalproduktet. Bruttonationalproduktet (BNP) er populært sagt et mål for værdien af samfundets samlede produktion. I 1998 var landets BNP beregnet til at være 7,7 milliarder kroner.

Når der normalt gøres sammenligninger om landes udenrigshandel, benyttes begrebet udenrigshandelskvote. Udenrigshandelskvoten fortæller noget om landets handelsmæssige åbenhed. Udenrigshandelskvoten defineres som det halve af summen af importen og eksporten i procent af BNP.

Den grønlandske udenrigshandelskvote var i år 2001 på ca. 39 pct. Til sammenligning ligger Danmark på 33-34 pct. Store lande som Tyskland, Frankrig, USA og Japan ligger under 30 pct. Hvis kvoten udelukkende beregnes på basis af varehandel har Grønland en kvote på ca. 31 pct. Til sammenligning ligger Island på en kvote på 26 pct. Færøerne har en endnu mere åben økonomi end Grønland. Færøernes kvote var i 1996 på 43 pct.

Spørgsmålet er så, om denne åbenhed er godt eller skidt. Et land som Grønland må nødvendigvis have en stor udenrigshandel, fordi den lille befolkning gør det vanskeligt at gennemføre importdæpende produktion her i landet. Normalt vil det være fordelagtigt for et lands velstandsudvikling at have en stor udenrigshandelskvote. Vel at mærke hvis indholdet i handlen er fordelagtig.

Den samlede pengestrøm mellem Grønland og Danmark er meget stor i forhold til størrelsen af Grønlands økonomi. Den samlede pengestrøm mellem de to dele af rigsfællesskabet var i år 2001 på 14,0 milliarder kroner. 5,8 milliarder kroner gik ud af Grønland til Danmark og 8,2 milliarder kroner gik den anden vej.

Sammenfatning

Indtægterne på betalingsbalancen overfor Danmark udgør ca. 5,2 mia. kr., hvoraf bloktilskuddet alene udgør 2,8 mia. kr. Udgifterne på betalingsbalancen overfor Danmark udgør ca. 2,2 mia. kr.

Der var således i år 2001 et overskud på de løbende poster overfor Danmark på ca. 3,0 mia. kr., det vil sige i størrelsesorden af bloktilskuddet. Der vil være udsving år for år. Det forventes dog, at de foregående år har nogenlunde samme resultat på betalingsbalancen. Dette overskud år efter år giver dog ikke anledning til akkumulation af kapital her i landet. Overskuddet giver heller ikke anledning til store investeringer her i landet.

Tre femtedele (62,7 pct.) af den grønlandske import af varer kommer fra Danmark. Dette svarer til en værdi på 1,6 milliarder kr. i år 2001. Denne import er eksport for Danmark. Dette gjorde Grønland til det 23. største eksportmarked for Danmark i år 2000. Grønland er det 7. største eksportmarked for Danmark uden for Europa. Eksport til Grønland omfatter dog kun 0,62 pct. af den samlede danske eksport i år 2000.

Ca. fem sjettedele (84,6 pct.) af den grønlandske vareeksport går til Danmark. Dette svarer til en værdi på 1,9 mia. kr. i år 2001. Heraf var ca. 1,7 mia. kr. eksport af fisk og skaldyr. En stor del af denne eksport videreeksporteres til andre lande.

Værdien af tjenesteimporten fra Danmark var i år 2001 på 541 mio. kr., mens eksporten var på 317 mio. kr. Rentebetalinger i forbindelse med gæld til Danmark var på 73 mio. kr., mens personer og virksomheder med skattepligtig tilhørsforhold i Danmark betalte renter for 56 mio. kr. i Grønland.

Posten Andre løbende betalinger, der indeholder bloktilskuddet (og hvis udlandet var medregnet også betalinger for fiskerirettigheder), giver Grønland et overskud på ca. 2,9 mia. kr. i forhold til Danmark.

Den relativt store import fra Danmark kan ikke tages som udtryk for, at det nødvendigvis er mest økonomisk fordelagtigt for Grønland at købe i Danmark; men som et resultat af ejerstrukturen af handelsvirksomhederne i Grønland og deres tilknytning til danske engros-selskabers logistiske enheder, hvis overordnede formål er at forsyne det danske samfund med varer.

Udover ejerstrukturen af handelsvirksomheder spiller stordriftsfordelene ved en ensidig transport af gods med fly og skib fra Danmark også en betydelig rolle. Dette hænger sammen med Royal Arctic Line's fragtmonopol og de deraf følgende store

Sammenfatning

ekstraomkostninger ved samhandel med f.eks. USA og Canada via Aalborg havn. Kunne varer fra Canada, USA og Island leveres billigere i Grønland ville samhandelsmønstret øjeblikkeligt ændres.

Valutamæssige og manglende information om handelslovgivning m.v. i andre lande vil have stor betydning for især små grønlandske virksomheders manglende lyst og evne til at handle med omverdenen uden for Danmark. Eksportparathed indebærer dog meget mere, f.eks. typisk en konkurrencedygtighed på hjemmemarkedet. Dette vil kræve forøget innovationsevne, ledelseskompetencer m.v.

For eksportens vedkommende gælder det samme som for importen: Langt størstedelen er virksomheds-intern eksport, som kun indirekte udsættes for konkurrenceforholdene på verdensmarkedet. De grønlandske fiskerivirksomheder sælger således ikke rejer og fisk til Danmark, fordi det er et resultat af verdensmarkedsprisforhold, men fordi deres forædlingsindustri og eksportafdelinger er beliggende i Danmark.

De økonomiske transaktioner mellem Grønland og Danmark er, som det fremgår af betalingsbalancens løbende poster, omfattende. Det statistiske materiale om betalingsbalancen har hidtil ikke været tilfredsstillende for hjemmestyrets politikere og embedsmænd. Resultatet har været, at der har været for lille bevågenhed over for betydningen af udviklingen på betalingsbalancen. Omdrejningspunktet for de økonomiske debatter i Landstinget har på denne baggrund ofte taget sit udgangspunkt i det, man har overblik over og kender: Landskassens og kommunekassernes økonomi.

Men et Grønland på vej mod selvstyre og en selv bærende økonomi må i langt højere grad end nu fokusere på mulighederne for at forbedre betalingsbalancen og dermed de økonomiske bevægelser ind og ud af landet.

Selvstyrekommissionens principbetænkning anbefaler, at der nedsættes et rådgivende udvalg vedrørende økonomi. Arbejdsgruppen indstiller, at sekretariatet for det rådgivende udvalg får til opgave at udarbejde nationalregnskab samt betalingsbalance og andre økonomiske redskaber til brug for rådgivning af det politiske niveau i Landsstyret og Landstinget.¹³

¹³ Et nationalregnskab er, som ordet siger, en metode til at opstille et regnskab eller en samlet opgørelse over landets økonomi. Formålet er at give et helhedsbillede af økonomien, så det er muligt at beskrive væsentlige dele af det økonomiske kredsløb.

Sammenfatning

Grønlands samhandel med varer og tjenester med udlandet viser en handelsstruktur, hvor Grønland er meget afhængig af aktører på det danske marked. En målrettet søgning på verdensmarkedet vil kunne flytte en ikke ubetydelig del af importen fra Danmark til andre lande, der har et lavere prisniveau.

Samhandlen er endvidere præget af den eksisterende logistik i Grønland, hvor størstedelen af al fragt af varer og personer fortsat sker til og fra Danmark. Der er givet nogle stordriftsfordele af en sådan logistik; men på sigt bør der gennemføres forøgede bestræbelser på via direkte konkurrence på den udenlandske transport at få nye muligheder for transport af varer og personer til og fra andre områder.

Den detaljerede gennemgang af vareimporten viser i øvrigt, at især den store afhængighed af energiforsyning i form af mineralske olier bør give anledning til overvejelser om forøget satsning på alternative energiformer til opvarmning m.m.

2. På hvilken måde påvirker den fælles finansielle struktur de finansielle betalinger mellem Grønland og Danmark, og hvordan påvirker denne samarbejdsform den grønlandske økonomi som helhed?

I Del III opgøres de finansielle betalinger mellem Grønland og Danmark for året 2001. Grønland havde et underskud på kapitalbalancen i forhold til Danmark på 553,7 mio. kr. Underskuddet skabes primært af et stort underskud på posten porteføljeinvesteringer på 910 mio. kr. Porteføljeinvesteringer omfatter aktier, der ikke erhverves med henblik på at opnå indflydelse, samt obligationer og pantebreve.

Grønland havde et overskud, hvad angår direkte investeringer. Overskuddet var i år 2001 på 346,4 mio. kr. Tallet må forventes at være ekstraordinært stort år 2001 på grund af salget af KNI A/S. Direkte investeringer omfatter kapitaloverførsel til/fra Danmark i forbindelse med etablering af datterselskaber, filialer eller lignende. Til de direkte investeringer henregnes også det ikke udloddede overskud.

En tredje betydningsfuld post er en kategori andre finansielle betalinger. Denne kategori dækker over bl.a. ikke-registrerede kapitaloverførsler, der først og fremmest omfatter leverandørkredit i forbindelse med handel af varer og tjenesteydelser. Grønland har et overskud på denne post på 131,8 mio. kr.

I kraft af en ensidig overførsel af penge i form af bloktilskuddet har Grønland et overskud på betalingsbalancen i forhold til Danmark. I år 2001 var dette overskud på 3,0 milliarder kroner.

Hvis dette overskud har været fastholdt i mange år, kunne man forvente, at det vil resultere i en afsmitning på de finansielle betalinger. Pengene ville normalt blive

Sammenfatning

anvendt til forbrug, til investeringer her i landet eller investeret i udlandet. Underskuddet på kapitalbalancen (de finansielle betalinger) var i år 2001 på kun 0,6 milliard kroner. Til det interne forbrug og de interne investeringer blev således fire femtedele af betalingsbalancens overskud anvendt.

Der findes ikke tal på fordelingen mellem forbrug og investering her i landet. Forbruget omfatter udbetaling til løn og køb af forbrugsvarer og luksusvarer som f.eks. både og personbiler, alkohol og tobak. Investeringerne omfatter f.eks. virksomhedernes indkøb til videreudvikling af produktionsanlæg m.v. Investeringerne omfatter også størstedelen af det offentlige forbrug på boliger og infrastruktur samt f.eks. uddannelse.

Selv om der foregår interne investeringer og forbrug, giver dette ikke forklaringen på, hvor pengene fra betalingsbalancens overskud forsvinder hen. Både investeringer og forbrug vil i stor udstrækning i sidste ende give anledning til import af varer og tjenesteydelser. Dette sker ikke.

Et væsentligt aspekt vedrørende de finansielle betalinger er, at der ikke eksisterer en veludbygget finansiell struktur her i landet. Den finansielle struktur defineres til at omfatte institutioner, teknologi og lovgivning. Nationalbanken, private pengeinstitutter og andre finansieringsinstitutter råder over en teknologi, der sikrer styring af transaktioner samt et overblik over økonomi og markedsforhold. Landets lovgivende forsamling sætter rammer for, hvordan de finansielle aktiviteter kan organiseres.

I dag består den finansielle struktur her i landet af to banker, der begge er forankret i den danske finansielle struktur. Endvidere er der startet to nye pensionskasser, der for begges vedkommende har fået overført teknologi fra finansieringsinstitutter i Danmark. Endelig eksisterer der et erhvervsudviklingsselskab (SULISA), der rådgiver erhvervslivet om finansiering m.v. sammen med Greenland Tourism og Greenland Resources. Lovgivningen, der gælder finansielle aktiviteter, er dansk. Dette har betydet, at finansvæsen normalt kun har en begrænset bevågenhed fra vores politikere.

Den grønlandske befolknings og grønlandske virksomheders anvendelse af den danske finansstruktur har den konsekvens, at levedygtige erhvervsprojekter ikke bliver finansielt fremmet. Det danske finansvæsen har ikke detaljeret kendskab til det grønlandske erhvervsliv. De afsøger ikke intensivt det grønlandske samfund for at finde projekter, de kan investere i. Langt størsteparten af den grønlandske kapitaleksport arbejder i den danske stats værdipapirer eller i udviklingen af det dan-

Sammenfatning

ske erhvervsliv. Med en grønlandsk finansstruktur vil der være en bedre kobling mellem investorer og erhvervsliv.

På denne baggrund kan det ikke være irrelevant, at vi fortsat er en integreret del af den danske finansstruktur. Det er samtidig en almen opfattelse, at der mangler initiativ her i landet. Til sammen betyder disse forhold, at mange potentialer for udvidelse af eksisterende erhvervsaktiviteter samt start af nye aktiviteter ikke realiseres.

3. Hvordan påvirker de løbende betalinger (betalingsbalancen) og de finansielle bevægelser (kapitalbalancen) hinanden?

Den samlede pengestrøm mellem Grønland og Danmark er overordnet opdelt i de løbende betalinger og finansielle betalinger. Den samlede pengestrøm opgøres efter det dobbelte bogholderis princip: En postering på de løbende poster vil i de fleste tilfælde medføre en postering på de finansielle betalinger. En vareeksport vil f.eks. resultere i en indtægt, men også, med visse undtagelser (f.eks. ensidige betalinger som bloktilskud og gaver m.v.) i en kapitaludgift på de finansielle betalinger. Kapitaludgiften kan f.eks. bestå i, at en grønlandsk eksportør får overdraget en fordring på et udenlandsk pengeinstitut eller i, at eksportøren får et tilgodehavende hos importøren.

I beregningerne i rapporten er slutresultatet mellem Grønland og Danmark således, at der i år 2001 var en pengestrøm af løbende betalinger ud af Grønland på 2,2 milliarder kroner. Pengestrømmen ind i landet var på 5,2 milliarder kroner. Der var således et overskud på 3,0 milliard kroner for de løbende betalinger. Dette overskud er på niveau med de ensidige betalinger fra staten.

De finansielle betalinger viste en betalingsstrøm ud af Grønland på 3,6 milliarder kroner, mens pengestrømmen ind i landet var på 3,0 milliarder kroner. Det vil sige, at der var en netto pengestrøm ud af landet på 0,6 milliarder kroner.

Det samlede resultat bliver således en pengestrøm ud af landet til Danmark på 5,8 milliarder kroner og en pengestrøm ind i landet på 8,2 milliarder kroner. Det samlede resultat viser en netto-pengestrøm ind i landet på 2,4 milliarder kroner.

Dette resultat kan give grundlag for en hurtig udvikling mod en selv bærende økonomi for landet som helhed. Men problemet er fortsat, at dette overskud ikke i fornødent omfang anvendes til at investere i fremtiden.

Sammenfatning

En stor del af overskuddet anvendes til opretholdelse af en stor offentlig sektor. Et andet væsentligt forbrug af overskuddet går til opretholdelse af døende erhverv og til opretholdelse af lokalsamfund med et meget spinkelt erhvervsgrundlag.

Dette forbrug ville ikke have kunnet finde sted, hvis bloktilskuddet ikke havde eksisteret. Det eneste alternativ ville nemlig være at pålægge den arbejdende befolkning nye skatter og afgifter i betydeligt omfang.

Midler til offentlig forsørgelse og tilskud til erhverv og lokalområder fratages andre områder, der på sigt kan være afgørende for forøgelse af produktiviteten i samfundet. Det gælder investeringer i virksomheder, boliger og infrastrukturbyggeri samt offentlige investeringer i uddannelse, forskning og udvikling.

En mere effektiv anvendelse af overskuddet i pengestrømmene mellem Grønland og Danmark kan på sigt være med til at frigøre landet af det økonomiske afhængighedsforhold til Danmark. Hidtil er det ikke lykkedes at skabe denne udvikling på trods af nettopengestrømmen ind i landet.

4. I hvilken udstrækning skaber erhvervsaktiviteter og lønarbejde i Grønland opsparing samt andre finansielle virkninger i såvel det grønlandske som danske samfund?

Dette spørgsmål er i denne undersøgelse primært besvaret ved opgørelse af formue og gæld for skattepligtige personer i Grønland. Det skyldes, at der kun eksisterer en utilfredsstillende, mangelfuld statistik på flere områder. Dette gælder ikke mindst mulighederne for at opstille aktuelle opgørelser over indkomstdannelsen i forbindelse med forskellige aktiviteter i Grønland.

Grundlæggende må gælde, at det økonomiske samarbejde mellem Grønland og Danmark giver både positive og negative følger for indkomstdannelsen i Danmark. Betalingen for forbruget af danske varer og tjenester i Grønland skaber beskæftigelse og indkomst i Danmark, mens pengeoverførsler fra staten påvirker indkomstdannelsen i Danmark negativt. Kapitaloverførsler fra personer og virksomheder fra Grønland til Danmark har også stor betydning for Danmarks økonomi.

I Grønland påvirker eksporten af råvarer fra fiskeriet og statens overførsler indkomsten i opadgående retning.

Samhandelen mellem de to enheder i Rigsfællesskabet er den klassiske mellem økonomiske udkantsområder og centerområder: Produktionsmidler og andre højt forædlede varer i bytte for råvarer til industrien.

Sammenfatning

Denne arbejdsdeling – eller rettere en ændring af den – kan vise sig at være nøglen til i fremtiden at sikre Grønland en selv bærende økonomi, hvis det lykkes at forandre omkostningsstrukturen i samfundet, således at f.eks. forædlingsvirksomhed inden for bearbejdning af fisk og skaldyrprodukter kan ske her i landet.

En egentlig beregning af indkomstvirkningerne af samhandlen kræver, at der er såkaldte input/outputtabeller til rådighed. Input/outputtabellerne indgår i nationalregnskabet. Tabellerne beskriver tilgang og anvendelse af varer og tjenesteydelser m.v. i de enkelte erhverv. Via disse tabeller kan det beregnes, hvordan aktiviteter i en enkelt erhvervsgren får betydning for aktiviteter i andre erhvervsgrene. Denne form for beregninger findes for dansk økonomi, mens der for grønlandsk økonomi kun findes tabeller fra begyndelsen af 1990'erne.

Formue- og gældsopgørelserne viser, at den grønlandske befolkning og de grønlandske virksomheder samt det offentlige har en nettogæld i pengeinstitutterne i Danmark og Grønland på 702 millioner kroner (gæld minus indestående). Der er en nettogæld i pengeinstitutter i Danmark på 778 millioner kroner.

Herudover er der betydelig gæld til den øvrige omverden uden for Danmark. De offentligt ejede selskabers langsigtede og kortsigtede gæld omfattede således for året 2000 ca. 5,7 mia. kr. Store dele af denne gæld er gæld til finansieringsinstitutter i udlandet.

Formuen er i Del IV herudover beregnet for kursværdi af obligationer og registrerede aktier.

Kursværdien af de registrerede obligationer, som indehaves af herboende personer og hjemmehørende virksomheder samt det offentlige var ved udgangen af år 2001 på i alt 1,6 milliarder kroner.

Kursværdien af de registrerede aktier, som den grønlandske befolkning og de grønlandske virksomheder samt det offentlige besidder, er på i alt 669 millioner kroner.

Herboende har en gæld i kreditforeninger svarende til 1,4 milliarder kroner. Heraf er 662 millioner kroner gæld i danske ejendomme. Ejendomsværdien af danske ejendomme, som ejes af den grønlandske befolkning og de grønlandske virksomheder samt det offentlige er på i alt 1,5 milliarder kroner.

Afslutningsvis er det vigtigt at pointere, at overskuddet på betalingsbalancen – i form af bloktilskuddet fra staten – har stor betydning for Grønlands samlede kreditværdighed. Der er ikke nogen tvivl om, at et stort offentligt forbrug samt meget

Sammenfatning

store fejlslagne investeringer i de offentligt ejede selskaber inden for fiskeriet, ville have fået meget større effekt på Grønlands kreditværdighed, hvis ikke staten indirekte i form af bloktilskud fortsat har sikret grundlaget for den grønlandske økonomi.

Konstellationen med en stor del af erhvervslivet som offentligt ejede selskaber giver i øvrigt en meget stor koncentreret risiko. Når disse selskaber sætter sig i gæld, forventes det, at hjemmestyret direkte eller indirekte står inde for tilbagebetalingen af gælden, hvis virksomhederne ikke selv er i stand til det.

Overordnet set giver den detaljerede indsigt i pengestrømmene mellem Grønland og Danmark et billede af, at Danmark er centret for væsentlige dele af de penge-transaktioner, der foregår mellem Grønland og omverdenen.

Ligesom i KGH-tiden er Grønlands fordele af aktiviteterne i nogle af de store offentligt ejede aktieselskaber fortsat betalingen for de aktiviteter, der foregår her i landet. Det vil sige løn og hyre til de beskæftigede og til øvrige driftsudgifter. Alle andre pengestrømme foregår for størstedelens vedkommende mellem selskabernes danske filial eller datterselskab og omverdenen.

Selskabsskat og udbyttebetaling kunne være et alternativ, der kunne opveje disse forhold. Den samlede skat andrager ca. 121 millioner kroner. Det fremgår ikke, i hvilket omfang denne skat tilfalder Grønland eller Danmark. Udbyttet til hjemmestyret andrager for alle offentligt ejede selskaber 20,6 millioner kroner, men hjemmestyret betaler samtidig via tilskud og servicekontrakter 301,5 millioner kroner. En del af udbyttet går til medejere uden for Grønland. Bruttoomsætningen i selskaberne var til sammenligning på 8,2 milliarder kroner.

12.5 Arbejdsgruppens foreløbige indstillinger på basis af dette arbejdspapir

Dette arbejdspapir er det tekniske grundlag for et kapitel i arbejdsgruppens endelige betænkning til Selvstyrekommissionen.

I det følgende opstilles de indstillinger, som arbejdsgruppen vil bære videre til arbejdsgruppens endelige betænkning til Selvstyrekommissionen:

- Den ensidige fokus fra politisk side på Landskassens og kommunekassernes økonomi, bør ændres til fokus på den samlede samfundsøkonomi, herunder ikke mindst udenrigsøkonomien. Et Grønland på vej mod selvstyre og en selv bærende økonomi må i langt højere grad end nu fokusere på mulighe-

Sammenfatning

den for at forbedre betalingsbalancen og dermed de økonomiske bevægelser ind og ud af landet.

- Politikerne skal sikres bedre indsigt og skal have bedre rådgivning om de udenrigsøkonomiske forhold.
- Det statistiske grundlag for vurdering af den samlede samfundsøkonomi skal forbedres. F.eks. bør der sikres en årlig redegørelse for nationalregnskabet og for den samlede betalingsbalance med udlandet. Selvstyrekommissionens principbetænkning anbefaler, at der nedsættes et rådgivende udvalg vedrørende økonomi. Arbejdsgruppen indstiller, at sekretariatet for det rådgivende udvalg får til opgave at udarbejde nationalregnskab samt betalingsbalance og andre økonomiske redskaber til brug for rådgivning af det politiske niveau i Landsstyret og Landstinget.
- Der skal formuleres en konkret handelspolitik. Handelspolitikken skal bl.a. åbne op for, hvordan det grønlandske samfund bedst og billigst muligt forsynes med varer af en hver kategori. Samtidig skal det undersøges, om eksisterende potentialer for eksport af varer til nabolandene samt anden forsyningsmæssig samarbejde kan forbedres.
- Arbejdsgruppen anbefaler, at der undersøges, hvorvidt der kan gennemføres konkrete initiativer til at forbedre den finansielle struktur og lovgivning vedrørende finansforhold her i landet. Formålet er at imødekomme de lækker, der skabes, når opsparing og kapital akkumulation placeres uden for landet. Nye initiativer på finansområdet kan være ressourcemæssigt kostbare, men det må ses i lyset af, at pengestrømmene ud af landet er tilsvarende meget store.
- Arbejdsgruppen indstiller, at forholdene omkring de offentligt ejede selskaber belyses yderligere. Arbejdsgruppen indstiller endvidere, at hjemmestyret anmoder selskaberne om at præsentere deres aktiviteter i forhold til, hvor aktiviteterne geografisk foregår, henholdsvis i Grønland og omverdenen.

13 Anvendte kilder og litteratur

Danmarks Nationalbank: Særkørsel for Selvstyrekommissionen, Udlandsbetalinger på formålskoder. År 2002.

Danmarks Statistik: "Danmarks vareimport og -eksport 2000", 2001.

Direktoratet for Fiskeri, Fangst og Bygder: Notat til Hans Enoksen, vedrørende omregningsfaktorer på rejer, dateret 6. marts 2002.

Selvstyrekommissionens Sekretariat: Beregninger i Selvstyrekommissionens Sekretariat på data fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's Udenrigshandelsregister. Grønlands Statistik modtager statistik for udenrigshandelen fra Danmarks Statistik. År 2002.

Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet: Særudtræk vedrørende de i danske skattesystemer registrerede formueoplysninger for personer (og selskaber m.fl.) bosiddende i Grønland. Særudtrækket er udarbejdet af CSC Danmark A/S for Told og Skattestyrelsen/Skattedirektoratet. År 2002.

Udenrigskontoret: Besvarelse af forespørgsel vedrørende mulighederne for importdæmpende produktion, dateret 22. august 2002.

Bilag 1: Detaljeret opgørelse af import og eksport af varer

I dette bilag gennemgås en mere detaljeret opgørelse over import og eksport af varer.

Næringsmidler og levende dyr

Kategorien Næringsmidler og levende dyr udgør 14,1 pct. af Grønlands import og 88,2 pct. af eksporten.

I denne varegruppe er kød og kødvarer den største kategori i importen. Også en række andre kategorier inden for næringsmidler udgør, som det fremgår af Tabel 34, mere end en procent af importen til Grønland.

For eksporten er det stort set udelukkende kategorien Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf, der er af betydning, men denne kategori indeholder til gengæld også grønlands vigtigste eksportvarer. Eksport af Kød og kødvarer udgør kun 1,6 mio. kr.

Tabel 34. Næringsmidler og levende dyr, import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	Import fra Danmark	Eksport til Danmark
	Kr.			
Levende dyr	31.847	48	31.847	48
Kød & kødvarer	100.950.088	1.586.611	96.685.462	761.718
Mejeriprodukter & fugleæg	64.654.888	-	56.134.781	-
Fisk, krebsdyr, bløddyr & varer deraf	12.551.625	1.982.957.895	6.571.867	1.695.543.952
Korn & kornvarer	37.645.574	-	26.585.611	-
Frugt & grøntsager	56.974.188	1.668	37.159.222	1.668
Sukker, sukkerprod. & honning	20.497.129	-	19.246.819	-
Kaffe, te, kakao, chokol., krydd.	13.181.367	-	11.324.806	-
Foderstoffer (undt. umalet korn)	6.959.375	1.751.698	6.767.053	1.751.698
Diverse næringsmidler i.a.n.	33.917.156	-	25.477.301	-
I alt	347.363.237	1.986.297.920	285.984.769	1.698.059.084

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Samhandlen med Danmark udgør inden for alle varettyper langt størstedelen af såvel Grønlands eksport og en meget stor del af importen. Samtidigt er store dele af importen og eksporten virksomhedsinterne overførsler.

Eksporten omfatter for størstedelen udskibning af råvarer til Royal Greenland A/S og Polar Seafood A/S's fabrikker i Danmark. En stor del af denne eksport videreeksporteres uden yderligere forædling til udlandet.

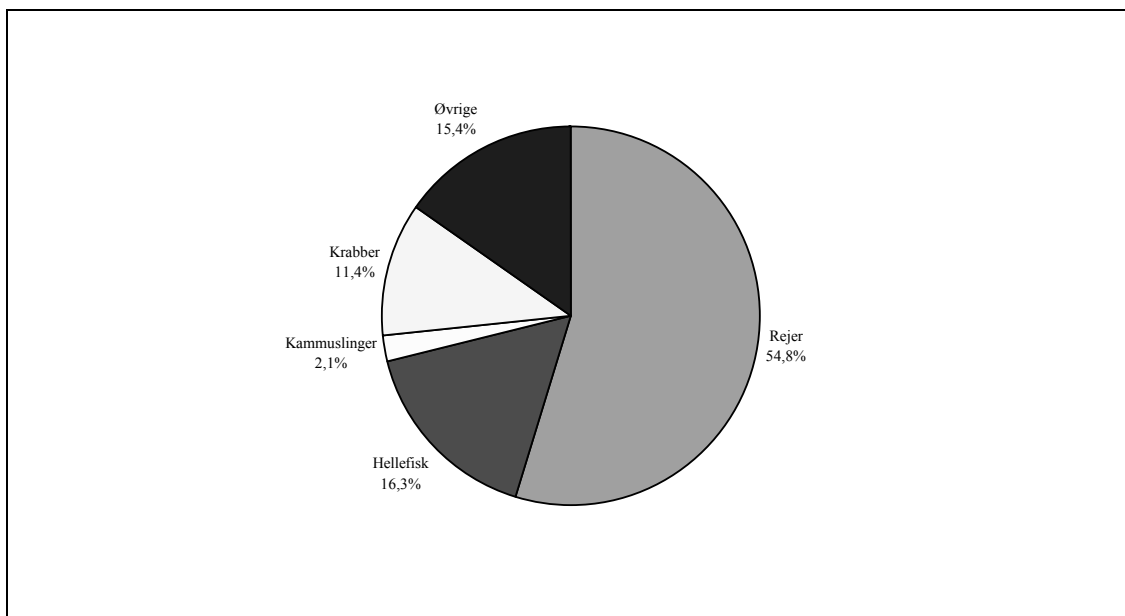
Importen består af varer til detailhandel fra Dagrofa A/S og Brugsens logistiske hovedkvarterer i Danmark til KNI's og Brugsens butikker i Grønland. Også flere købmænd forsynes fra Dagrofa A/S.

Kød og kødvarer importen omfatter 28,5 pct. svinekød, 33,3 pct. kødkonserver og 21,9 pct. oksekød. De øvrige poster udgør således tilsammen 16,3 pct.

Inden for Mejeriprodukter og fugleæg udgør importen af ost den største andel på 25,9 pct., svarende til 16,8 mio. kr.

Kategorien Fisk, krebsdyr, bløddyr og varer deraf udgør på eksportsiden den allerstørste post i den samlede grønlandske eksport. I eksportstatistikken opdeles posten i, hvorvidt de er tilberedt eller konserveret eller helt uforarbejdet. Fordelingen på eksporten er, at 73,8 pct. af den samlede eksport ikke er tilberedt eller konserveret. For eksporten til Danmark er den samme andel 70,1 pct. Figur 3 viser den samlede eksport fordelt på de vigtigste fisk- og skaldyrarter.

Figur 3. Eksporten af fisk og skaldyr fordelt på vigtigste arter, år 2001

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Den samlede eksportværdi udgør 2,3 milliarder kroner. Eksporten af rejer udgør i år 2001 godt halvdelen (54,8 pct.) af den samlede eksport. Heraf var 59,0 pct. frosne skalrejer. Hellefisken er den vigtigste eksportfisk i dag. Eksporten af hellefisk

Bilag

var i år 2001 på i alt 367 mio. kr., mens eksporten af krabber udgjorde 256,5 mio. kr.

Kategorien Korn og kornvarer omfatter med 37,7 mio. kr. svarende til 10,8 pct. af alle importerede næringsmidler til Grønland.

Kategorien Frugt og grøntsager omfatter en import på 57,7 mio. kr. Heraf er 28,1 pct. frugt og grøntsager (inkl. blomster og planter). Resten er forarbejdede varer.

Drikkevarer og tobak

Drikkevarer og tobak, der for størstedelens vedkommende må betegnes som luksusvarer, omfatter med 102 mio. kr. 4,1 pct. af den samlede import til Grønland.

Tabel 35. Drikkevarer og tobak, import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	DK eksport
	Kr.			
Drikkevarer	74.481.390	5.334	57.828.192	5.334
Tobak og tobaksvarer	27.954.276	-	27.806.461	-
I alt	102.435.666	5.334	85.634.653	5.334

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

43,6 pct. af denne varegruppe er øl, mens tobakken omfatter 27,3 pct.

Råstoffer, ikke spiselige (undtagen brændsel)

Denne varegruppe omfatter tilsammen en import på 39,7 mio. kr. samt en eksport på 10,1 mio. kr. Importen af denne varegruppe svarer således til 1,6 pct. af den samlede import, mens eksporten omfatter 0,5 pct. af den samlede eksport.

Tabel 36. Råstoffer, ikke spiselige (undt. brændsel), import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	DK eksport
	Kr.			
Huder, skind og pelsskind, uberedte	685.510	9.950.493	632.116	9.950.493
Olieholdige frø og frugter	262.183	-	137.520	-
Gummi, rå, heru.syntetisk & regenereret	16.161	-	15.757	-
Træ og kork	11.570.686	-	7.749.374	-
Papirmasse og papiraffald	622.144	10.897	611.908	10.897
Tekstilfibre og affald	240.898	-	199.458	-
Gødningsstoffer og mineraler, rå	11.514.010	2.242	6.039.270	2.242
Malme og metalaffald	-	96.031	-	96.031
Anim. & vegetabiliske materialer,rå, i.a.n.	14.755.302	77.540	2.854.860	77.540
I alt	39.666.894	10.137.203	18.240.263	10.137.203

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Grønlands samlede eksport af uberedte skind var i år 2001 på 10 mio. kr.

Mineralske brændsels- og smørestoffer o.l.

Denne varegruppe omfatter næsten en sjettedel (16,7 pct.) af al import til Grønland. Forbrug af olie og brændstof fremstår således ikke blot som en alvorlig belastning for den samlede grønlandske økonomi, men også via alternative energiformer som et væsentligt område at finde besparelser i årene fremover.

Tabel 37. Mineralske brændsels- og smørestoffer o.l., import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2000

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Kul, koks og brikketer	89.454	-	34.565	-
Rå mineralolier & produkter deraf	412.483.039	859.017	27.229.526	5.190
Gas	379.307	-	379.307	-
Elektrisk strøm	56.163	-	26.263	-
I alt	413.007.963	859.017	27.669.661	5.190

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Langt størstedelen af importen i den varegruppe er Gasolier med en import på 341,3 mio. kr.

6,7 pct. af importen for den samlede varegruppe stammer fra Danmark.

Animalske og vegetabiliske olier, fedtstoffer og voks

Denne varekategori omfatter under en promille af den samlede import til Grønland.

Tabel 38. Animalske og vegetabiliske olier, fedtstoffer og voks, import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Animalske olier og fedtstoffer	35.475	-	35.475	-
Veg. olier & fedtst.,rå el. delvis bearb.	489.045	-	366.348	-
Anim. el. veg. olier m.v., bearb.; voks	30.878	-	23.305	-
I alt	555.398	-	425.128	-

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Kemikalier og kemiske produkter

Varegruppen Kemikalier og kemiske produkter omfatter 4,2 pct. af Grønlands import. Den største kategori inden for varegruppen er Medicinske og farmaceutiske produkter, der udgør en import på 39,4 mio. kr. Også kategorien Flygtige olier, parfume, toilet- og rensmidler udgør med 27,3 mio. kr. en import på over en procent af landets samlede import.

84,5 pct. af importen af denne varegruppe stammer fra Danmark.

Tabel 39. Kemikalier og kemiske produkter, import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Organiske kemikalier	1.320.731	-	930.747	-
Uorganiske kemikalier	2.584.512	7.609	2.479.242	7.609
Farve- og garvestoffer	13.923.586	4.983	13.248.994	4.983
Medicinske og farmaceutiske produkter	39.404.166	5.047	38.999.626	5.047
Flygtige olier, parf., toilet- & rensmidler	27.309.501	54.037	21.654.456	54.037
Gødningsstoffer, bearbejdede	2.268.785	-	2.265.509	-
Plast, ubearbejdet	684.133	89.500	559.967	89.500
Plast, bearbejdet	3.845.354	-	3.436.283	-
Kemiske materialer og produkter, i.a.n.	12.783.330	43.640	4.444.670	43.640
I alt	104.124.098	204.816	88.019.494	204.816

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Bearbejdede varer, hovedsaglig halvfabrikata

Denne varegruppe omfatter godt en tiendedel af Grønlands import. 75,5 pct. stammer fra Danmark.

Table 40. Processed goods, mainly semi-finished goods, import and export to and from Denmark and abroad year 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Læder & lædervarer, i.a.n.; beredte pelsskind	1.259.793	68.736	659.279	68.736
Gummi, bearbejdet, i.a.n.	10.266.751	-	3.928.232	-
Træ- & korkvarer, undtagen møbler	38.981.404	-	22.339.355	-
Papir & pap; varer af papir, pap & papirmasse	56.902.927	6.420	52.190.293	6.420
Tekstilgarn, tekstilstof & tekstilvarer	38.625.453	903.431	15.586.590	903.431
Varer af ikke-metalliske mineraler i.a.n.	42.973.435	236.918	37.612.227	236.918
Jern & stål	27.640.712	2.454	25.241.495	2.454
Ikke jernholdige metaller	2.834.408	226.223	2.533.277	226.223
Metalvarer, i.a.n.	67.044.929	229.988	56.377.057	229.988
I alt	286.529.812	1.674.170	216.467.805	1.674.170

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

The largest category within the group is Metalvarer, not specified more (i.a.n.). The category includes metal goods, which are processed into a specific use in other goods. The category accounts for 2.7% of the country's total import.

The next largest category is Paper and paper, which accounts for 2.3% of the total import to Greenland.

The third largest category is Goods of non-metallic minerals, where the largest part is goods for use in construction and engineering.

Wood and cork goods account for an import of 38.9 million kr. A large part of the goods are for use in construction and engineering.

Iron and steel account for an import of 27.6 million kr. Textile goods account for an import of 38.6 million kr.

Three-quarters of the import in this group comes from Denmark, but there are large differences within the group. For example, under half of the textiles are imported from Denmark, and for wood goods the share is just under half imported from other countries.

Kraftmaskiner og motorer

Machinery and engines account for just under a quarter of the total import (24.9%). Almost all the import comes from Denmark.

The group is a mix of production goods and luxury goods such as cars and yachts. Cars account for an import of 30.4 million kr. Production goods are more difficult to categorize. Office and computer equipment

Bilag

styr udgør 2,8 pct. af den samlede import, mens telekommunikationsudstyr samt apparatur til lydoptagelse og -gengivelse udgør 2,4 pct.

Posten Andre transportmidler omfatter bl.a. skibe og fly. Denne post vil være meget svingende år for år.

Tabel 41. Kraftmaskiner og motorer, import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Kraftmaskiner og motorer	78.394.776	328.493	42.545.656	328.493
Specialmaskiner til forskellig industri	77.572.135	3.623.277	34.889.807	3.623.277
Maskiner til metalbearbejdning	2.659.577	11.111	2.348.837	11.111
Maskiner og -tilbehør til industrien i.a.n.	91.730.493	1.157.272	79.028.984	1.157.272
Kontormaskiner; autom. databehandlingsudstyr	68.598.818	1.738.142	53.923.307	1.738.142
App. til telekomm., lydoptagelse og -gengivelse	59.353.625	1.297.278	20.682.930	1.297.278
Elektriske maskiner og apparater i.a.n.; tilbehør	84.096.992	838.109	68.803.466	838.109
Køretøjer	80.697.164	623.395	27.159.502	623.395
Andre transportmidler	70.154.098	59.605.759	45.397.974	1.105.759
I alt	613.257.678	69.222.836	374.780.463	10.722.836

Kilde: Beregninger er fortaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Bearbejdede varer i.a.n.

Denne varegruppe omfatter forskellige typer af bearbejdede varer, der ikke er medtaget (i.a.n. betyder ikke angivet nærmere) i de tidligere behandlede varegrupper. Varegruppen omfatter med en import på 321,6 mio. kr. 13,0 pct. af den samlede import.

Ud over kategorien Diverse er de store poster for importens vedkommende beklædningsgenstande samt møbler med en import på henholdsvis 65,7 mio. kr. og 60,7 mio. kr. De to kategoriers andel af landets samlede import er henholdsvis 2,7 pct. og 2,3 pct.

Tabel 42. Bearbejdede varer i.a.n. , import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Bygge-, sanitets-, varme- og belysningsartikler	19.434.588	50.608	17.893.154	50.608
Møbler og dele dertil	60.651.115	79.230	56.617.413	79.230
Rejseartikler, kufferter, tasker o.l.	1.908.833	3.389	965.467	3.389
Beklædningsgenstande og -tilbehør	65.705.779	5.051.192	24.264.892	5.051.192
Fodtøj	15.211.195	83.320	4.417.633	83.320
Tekniske og videnskabelige instrumenter i.a.n.	22.368.593	2.498.452	12.651.635	2.498.452
Fotografiske og optiske artikler i.a.n.; ure	14.934.185	667.094	7.555.966	667.094
Diverse forarbejdede varer i.a.n.	121.428.426	8.562.600	93.101.625	8.562.600
I alt	321.642.714	16.995.885	217.467.785	16.995.885

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Diverse varer og transaktioner i.a.n.

Den sidste varegruppe er også en restgruppe. Diverse varer og transaktioner omfatter bl.a. varer, der ikke er specificeret i de ovennævnte varegrupper og kategorier. Denne ikke klassificerede gruppe varer svarer til hele 237,8 mio. kr.'s import, svarende til 9,6 pct. af Grønlands samlede import.

Den uspecificerede del af eksporten omfatter 165,5 mio. kr. svarende til 7,4 pct. af landets samlede eksport.

Tabel 43. Diverse varer og transaktioner i.a.n. , import og eksport til og fra Danmark og udlandet år 2001

Kategori	Samlet import	Samlet eksport	DK import	Dk eksport
	Kr.			
Varer, ikke klassificeret efter art	237.753.953	165.488.488	231.836.549	165.488.488
Mønter	-	-	-	-
Guld, ubearbejdet, halvfabrikata og affald	-	-	-	-
I alt	237.753.953	165.488.488	231.836.549	165.488.488

Kilde: Beregninger er foretaget ud fra en særkørsel fra Grønlands Statistik's udenrigshandelsregister.

Bilag 2: Responsum fra institutleder Lars Lund

Responsum til Arbejdsgruppen vedrørende Økonomi og erhvervsudvikling fra Institutleder Lars Lund, Ilisimatusarfik, November 2002.

Problemer vedrørende den talmæssige belysning af betalingsbalancen for Grønland

I det følgende redegøres først i korte træk for definitioner og indhold af sammenhænge mellem nationalregnskab og betalingsbalance. Derefter ses i afsnit 2 på de tal som foreligger til belysning af betalingsbalancen i de senere år. I dette afsnit suppleres oplysningerne fra Grønlands Statistik i et vist omfang med data, som er indhentet af Selvstyrekommisionen. Endelig sluttes der ganske kort af med nogle politiske overvejelser i afsnit 3.

1. Nationalregnskab og betalingsbalance

Den grundlæggende ligning definerer den indkomst som enten kan forbruges eller investeres i indland eller udland:

$$\begin{aligned} \text{Nationalindkomsten} = & \text{bruttonationalindkomsten} - \text{afskrivning} \\ & + \text{ensidige løbende transfereringer fra udlandet, netto} - \\ & \text{indirekte skatter} + \text{subsidier} \end{aligned}$$

Afskrivning omtales også ofte som forbrug af fast realkapital, og det er den del af bruttoproduktionen, som kræves for at holde produktionskapaciteten, herunder boligmassen, intakt.

Der kan laves nogle forenklinger som gør det lettere at tale om problemstillinger vedrørende Grønlands betalingsbalance og som i øvrigt er nyttige, når det drejer sig om at få et overblik. (Forenklinger kan naturligvis ophæves, når der er brug for det):

- afskrivning er forskellen mellem brutto- og nettonationalindkomst. Sondringen får ikke betydning her. Det er mest bekvemt at bruge tal for bruttoindkomst eller -produkt
- sondringen mellem produktion i markedspriser og aflønningen af produktionsfaktorerne får ikke betydning, så der kan ses bort fra indirekte skatter og subsidier

Bilag

- de ensidige løbende transfereringer fra udlandet, netto, er især bloktilskuddet og statens øvrige udgifter. Beløbet under et kan kaldes B

Vi får:

Brutto disponibel nationalindkomst = bruttonationalindkomsten + B

eller

$$BDNI = BNI + B$$

Forskellen mellem BNI og bruttonationalproduktet, BNP , er nettorenter og -udbytter fra udlandet. BNP er det, der produceres i landet, og BNI er det, produktionsfaktorerne i landet tjener. Der kan laves endnu en forenkling til at begynde med: nettorenter og -udbytter = 0. Dvs. $BNI = BNP$ og brug symbolet Y for BNP .

En slags basis forsyningsbalance i nationaløkonomien er

$$Y = C + I + G + EX - IM$$

hvor de to sidste poster vedrører handel med varer og tjenester. C og G er henholdsvis privat og offentligt forbrug. I er investering.

Vi har nu:

$$BDNI = Y + B$$

Forringserhvervelsen på udlandet er betalingsbalancens løbende poster, som det i dag er gængs at betegne med CA , *current account*. Med vores forenkling om, at nettorenter og -udbytter kan sættes til nul, har vi

$$CA = EX - IM + B$$

Vi har også

$$BDNI = C + I + G + EX - IM + B$$

eller

$$BDNI = C + I + G + CA$$

Opsparing er bredt formuleret indkomst minus forbrug

$$S = BDNI - C - G$$

$$S = I + CA$$

Med definitionen af CA fås

$$(1) \quad S = I + EX - IM + B$$

Bilag

eller

$$(1a) \quad B = (S - I) + (IM - EX)$$

(1a) er en vigtig sammenhæng; den siger (med lidt forenklet sprogbrug) at bloktilskuddet har to anvendelser, nemlig fordrings erhvervelse på udlandet, $S - I$, og merimport af varer og tjenester, $IM - EX$.

Den samlede opsparing kan deles på sektorer

$$(2) \quad S = S^p + S^g; \quad p \text{ for privat og } g \text{ for offentlig.}$$

Endvidere siger vi

$$(3) \quad S^g = T - G + B;$$

T betyder nettoskatter, altså skatter minus indenlandske transfereringer til den private sektor.

Indsæt (2) i (3):

$$(4) \quad S - S^p = T - G + B$$

Indsæt (1) i (4):

$$I + EX - IM + B - S^p = T - G + B$$

$$(5) \quad S^p = I + (EX - IM) + (G - T)$$

Bemærk at (1a), (3) og (5) for så vidt er generelle, men i almindelighed anses B ikke for at være så stor, at den skal med i en pædagogisk eller i passende grad forenkende fremstilling.

Derfor kan disse definitioner betragtes som særligt grønlandske! Bemærk som en reference at hvis

- første parentes i (5) er $-B$
- og hvis anden parentes er B
- så er $S^p = I$

Man kunne også sige at i Grønland er I næsten udelukkende offentlig og så i stedet skrive (5) som

$$(5a) \quad S^p = (EX - IM) + (G + I - T)$$

Sættes de to parenteser i (5a) til henholdsvis $-B$ og B bliver den private opsparing 0.

2. Empiri om Grønlands betalingsbalance

Tabel 1. Handelsbalancesaldoen som skøn over vare- og tjenestesaldoen

År mill kr.	IM-varer (1)	EX-varer (2)	Handelsu. (1)-(2) =(3)	B (4)	S-I, skøn (4)-(3) =(5)	Akkum (6)
92	2754	2009	745	3035	2290	2290
93	2244	2030	214	2930	2716	5006
94	2309	1811	498	2924	2426	7432
95	2431	2081	350	2974	2624	10056
96	2719	2141	578	3031	2453	12509
97	2625	1937	688	3128	2440	14949
98	2740	1702	1038	3189	2151	17100
99	2856	1932	924	3000	2076	19176
00	2947	2205	742	3000	2258	21434
01	2466	2251	215	3000	2785	24219

Der foreligger ikke tal fra Grønlands Statistik for import og eksport af tjenester så de rigtige tal til at bruge i $CA=EX-IM+B$ og $S=I+CA$ findes ikke i den officielle statistik. Tabel 1 bruger tal for handelsbalancen som om det var tal for vare- og tjenestebalancen, og opstillingen kan derfor kun ses som et forsøg på at rejse nogle spørgsmål om størrelsesordener.

Søjle (3) viser merimporten af varer. Lad os sige at saldoen på tjenestebalancen er 0, hvilket ikke på forhånd kan siges at være umuligt: en nettoindtægt på turisme kunne opveje anden merimport af tjenester. I så fald kan søjlerne (3) og (4) bruges i udtrykket (1a) til bestemmelse af differencen mellem opsparing og investering, $S-I$, som samtidig er erhvervelsen af fordringer på udlandet. Den sidste søjle akkumulerer disse tal over årene. Dette hasarderede eksperiment fører til at Grønland, den private sektor plus den offentlige sektor, skulle have akkumuleret meget store tilgodehavender på udlandet. En kommentar til en sådan situation er straks, at forenklingen med at sætte nettorenter og -udbytter lig 0 er utilladelig. Ved almindelig anbringelse ville der være tale om meget store renteindtægter til Grønland; eksempelvis er fem procent af 24 mia. kr. hele 1,2 mia. kr.

Som sagt er søjle (5) ikke et korrekt skøn over $S-I=CA$. Hvad er det alligevel for spørgsmål tallene rejser?

- der kan være meget store fejl i tallene for varehandelen
- underskuddet på tjenestebalancen kan være meget (usandsynligt?) stort

- en eller begge sektorer (privat og offentlig) akkumulerer meget (!) store tilgodehavender på omverdenen. Tallene i søjle (6) nærmer sig de 25 mia. kr. blot for perioden 1992-2001, som vi gerne ville have en forklaring på. Når der siges "blot for perioden 1992-2001" er det fordi tallene for handelsbalancen i de umiddelbart foregående år er værre i den forstand at de viser meget lille merimport: praktisk taget balance i 1990 og merimport på under en halv mia. kr. i 1991! Hjemmestyret har så vidt vides ikke sådan 10-15 mia. kr. på bankbogen eller endnu mere. I givet fald skulle en stor ophobning af tilgodehavender være sket hos private. I øvrigt kunne de så i princippet være forsvundet ud af systemet i det omfang ejere af tilgodehavender har forladt Grønland
- ophævelse af forudsætning om at nettorenter –og udbytter fra udlandet af lille størrelsesorden: en meget stort nettounderskud, altså en strøm af rentebetalingen netto ud af Grønland, kunne nedbringe overskuddet på CA. Med mindre der var tale om meget store rentebetalingen allerede sidst i 1980'erne kan denne forklaring slet ikke bruges, da der som nævnt skulle gå renter netto til Grønland på grund af de akkumulerede overskud på CA

Som nævnt indledningsvis har Selvstyrekommissionen indhentet data til belysning af betalingsbalancen i 2001. Disse data kan supplere de oplysninger, der kan findes hos Grønlands Statistik. Nogle af hovedtallene herfra gengives i tabel 2. Handeltallene er ved en særkørsel i Grønlands Statistik opdelt på Danmark og det øvrige udland, og de viser, at mens Grønland totalt har underskud på handelsbalancen, så er der et overskud i forhold til Danmark på 357 mill. kr. I relation til fremstillingen her er disse tal først og fremmest interessante ved at påpege, at Grønlands økonomiske forbindelse med omverdenen ikke er ensidigt vendt mod Danmark.

Tabel 2. Poster på betalingsbalancen for 2001

mill. kr.	Varer total	Varer med DK	Tjenester med DK	Renter mv med DK
Indtægter	2251	1903	317	56
Udgifter	2466	1547	541	73
Nettoindtægter	-215	357	-224	-17

Fra Nationalbanken er der indhentet oplysninger andre poster på betalingsbalancen end handelstallene. Disse vedrører ifølge sagens natur regnskabet mellem Grønland og Danmark. Usikkerheden vedrørende disse tal vil jeg ikke berøre, da dette spørgsmål behandles i Selvstyrekommissionens egen fremstilling. Tabel 2 viser et

underskud over for Danmark på tjenesteposterne i 2001 på en lille kvart mia. kr. Hertil kommer en ubetydelig ubalance på posten renter og udbytter.ⁱ

Hvorledes kan oplysningerne i tabel 2 danne baggrund for en udbygning af den foregående diskussion af tabel 1? Lad os starte med tjenestebalancen og antage at underskuddet er noget større end anført, sig 300 mill. kr. Hvis dette har været niveauet for hele tiåret 1992-2001 er der akkumuleret tale om et underskud på 3 mia. kr. Beløbet vil selvfølgelig trække den rigtige vej ved at nedbringe overskuddet på godt 24 mia. kr. i tabel 1, men det er dog kun en ottendedel af, hvad der skal til for helt at fjerne det akkumulerede overskud fra handelsbalancen. Anderledes udtrykt står de spørgsmål, det var naturligt at rejse med baggrund i tabel 1, stort set uantastede af de supplerende oplysninger om tjenesteposterne.

Dernæst ses på renter og udbytter. Denne post er interessant i forbindelse med, at en konsolidering af betalingsbalancerne på verdensplan systematisk viser underskud.ⁱⁱ En væsentlig del af forklaringen synes at være, at private tilgodehavender i udlandet ofte akkumulerer renter eller udbytter, der bliver i det pågældende udland, og selv om der derfor er tale om indtægter på andre landes betalingsbalancer så indberettes de ikke i fuldt omfang. Hvis denne systematik også gælder for Grønland dækker de -17 mill. kr. i tabel 2 sandsynligvis over, at der i realiteten er tal om positive nettoindtægter. Derfra og så til at der skulle være tale om nettoindtægter i milliardklassen, en mistanke man kunne få på baggrund af tabel 1 og tabel 2 under et og det heraf følgende skøn over vare- og tjenestebalancen, er der naturligvis et langt spring.

Alt i alt må en gennemgang af de tal, der her er set på om Grønlands betalingsbalance, siges i højere grad at rejse spørgsmål end at pege på svar.

3. Politisk problemstilling

Uden tvivl antages det ofte, at Grønland stort set har en merimport af varer og tjenester, som svarer til bloktilskud m.v. I realiteten er det også vanskeligt at forestille sig, at det ikke er tilfældet, men ovenstående analyse påviser, at de tilgængelige tal ikke kan underbygge denne formodning.

Lad os derfor gøre det tankeeksperiment at tabellerne 1 og 2 tilsammen giver et nogenlunde retvisende billede, så der i det betragtede tiår er opsamlet et krav på udlandet i størrelsesordenen 20 mia. kr. Politisk kunne det sikkert accepteres, at landskassen eller hele den offentlige sektor i et vist omfang konsoliderede sin stilling, men som sagt ved man, at det ikke er tilfældet i nævneværdigt omfang.

Bilag

Hvem kunne så have tjent og opsparet så store beløb eller i øvrigt ført beløb ud af landet, og hvad skulle beløbene eller indkomsterne bestå af? Som muligheder kan nævnes:

- Ressourcerenter fra fiskeriet.
- Profitter på grund af manglende konkurrence i erhvervene.
- Danskere med midlertidig ophold i Grønland.
- Udenlandske arbejdere i fiskeriet.

Beløb under de sidste to punkter kan opfattes som løbende transfereringer ud af landet og som sådan regnes ind i *B*.

ⁱ Materialet har også tal vedrørende de ensidige transfereringer, bloktilskud mv., men da der synes at være nogen uklarhed vedrørende disse, er det valgt ikke at forsøge nogen korrektion af de skønnede 3 mia. kr. i tabel 1.

ⁱⁱ Krugman, Paul R. and Maurice Obstfeld, 2003, *International Economics: Theory and Policy*, sixth edition, pp. 314-15.

Bilag 3: Responsum fra professor Christen Sørensen

Responsum til Arbejdsgruppen vedrørende Økonomi og erhvervsudvikling fra Professor Christen Sørensen, Formand for Det rådgivende udvalg vedrørende Grønlands økonomi, December 2002.

Emne: Rapporten: Pengestrømme mellem Grønland og Danmark

1. Afgrænsning og problemstilling

Hovedproblemstillingen i ovennævnte rapport - herefter benævnt pengestrømsrapporten - er, at de tilgængelige data tyder på, at Grønland i år 2001 - og tidligere år, jf. responsum fra Lars Lund - har haft et betydeligt overskud på betalingsbalancens løbende poster, jf. tabel 1.

Tabel 1. Grønlands betalingsbalance over for resten af verden og Danmark i år 2001. Mill.kr.

	Resten af verden			Danmark		
	Valuta-udg.	Valuta-indg.	Netto	Valuta-udg.	Valutaind.	Netto
Varer	2466,3	2250,9	-215,4	1546,5	1903,3	356,8
Tjenester	<u>862,9</u>	<u>374,8</u>	<u>-488,2</u>	<u>541,1</u>	<u>316,9</u>	<u>-224,2</u>
Varer og tjenester	3329,2	2625,7	-703,6	2087,6	2220,2	132,6
Formueindkomst ^a	233,4	56,0	-177,4	73,4	56,0	-17,4
Andre løb. betalinger	<u>57,2</u>	<u>3256,0</u>	<u>3198,8^b</u>	<u>57,2</u>	<u>2934,6^b</u>	<u>2877,4</u>
Løbende poster	3619,8	5937,7	2317,8	2218,2	5210,8	2992,6
Kapitaloverførsler	...	...	...	...	...	...
Finansielle poster:						
Direkte investeringer	...	...	...	42,5	388,8	364,4
Porteføljeinvesteringer	...	...	...	2817,2	1907,1	-910,1
Lån	...	...	...	206,1	174,8	-31,2
Andre investeringer	...	...	...	<u>497,9</u>	<u>539,2</u>	<u>41,3</u>
Betalingsbalancen, i alt	...	...	0	5781,9	8220,7	2438,8

^a Herunder renter og udbytter.

^b Inkl. bloktilskuddet på 2793,3 mill.kr. i 2001.

Kilde: Pengestrømsrapporten.

Ethvert lands betalingsbalance - vel at mærke totalt set - udviser saldoen 0 overfor omverdenen, jf. kolonne 3 nederst. Det er derimod ikke muligt at angive grænser for et lands totale betalingsbalancesaldo over for enkelte andre lande som Grønland over for Danmark. Dette fremgår af flg. eksempel. Antag, at en dansk virksomhed eksporterer varer for 100 mill.kr. til en grønlandsk virksomhed, der antages straks at betale dette beløb ved at trække svarende til 100 mill.kr. på en kassekredit i en hollandsk bank. I betalingsbalancen over for resten af verden øges valutaudgifterne med 100 mill.kr. under vareposten, medens der indgår 100 mill.kr. under posten lån el. andre investeringer. Saldoen på betalingsbalancen over for resten af verden på 0 påvirkes således ikke. Ses der alene på "betalingsbalancen" over for Danmark øges valutaudgifterne med 100 mill.kr. på vareposten. Derudover påvirkes ingen poster. Dette modsvares naturligvis af Grønlands "betalingsbalance" over for Holland, idet der her indgår en valutaindtægt på 100 mill.kr. under lån eller andre investeringer.

Det fremgår af tabel 1, at Grønland - under de i pengestrømsrapporten gjorte antagelser - har et betydeligt overskud - 2317,8 mill. kr. - på de løbende poster i 2001. Såfremt dette er korrekt og ikke blot i 2001 skulle Grønland akkumulere betydelige fordringer på udlandet.

Der foreligger ingen officiel statistik om stillingen på Grønlands kapitalbalance. I pengestrømsrapporten er det i del IV forsøgt at opstille en "kapitalbalance" over for Danmark. Det følger af ovenstående eksempel, at der heller ingen naturlige grænser er for "kapitalbalancen" over for et enkelt land.

Kapitalbalancens saldo over for resten af verden er dog relativt veldefineret. Ændringen i saldoen (formuestillingen over for udlandet) er pr. definition lig saldoen på betalingsbalancens løbende poster korrigeret for kapitaloverførsler, netto til udlandet og korrigeret for kapitalgevinster/-tab på aktiver og passiver over for omverdenen.

Betegnes overskuddet på betalingsbalancens løbende poster: blp, kapitaloverførsler, netto til omverdenen: kap og kapitalgevinster/-tab, netto til Grønland på valutaaktiver og -passiver: kgev er saldoen på kapitalbalancen ultimo periode t:

$$\text{nettoformue}_t = \text{nettoformue}_{t-1} + \text{blp}_t - \text{kap}_t + \text{kgev}_t \quad (1)$$

blp, kap og kgev er strømstørrelser, hvorfor fodnote t står for periode t.

*

Den afgørende problemstilling i pengestrømsrapporten er: hvordan kan det evt. forklares, at der er store overskud på de løbende poster - givetvis i mange år - og samtidig ingen klare tegn på, at Grønlands nettoformueposition over for udlandet er betydelig og i hvert fald voksende?

Det er denne problemstilling, det følgende er koncentreret om. Øvrige rejste problemstillinger i pengestrømsrapporten behandles ikke.

I min lærebog: "*Økonomisk Samfundsbeskrivelse. Nationalregnskab, betalingsbalance og udenrigshandel*" er der i kapitel 10 redegjort for, hvordan betalingsbalancer og kapitalbalancer opgøres og hvordan sammenhængen mellem disse er.

2. Mulige forklaringer

Rent logisk er der flg. forklaringer:

1. valutaudgifterne er undervurderet i den tilgængelige statistik,
2. valutaindtægterne er overvurderet i den tilgængelige statistik,
3. i en grønlandsk sammenhæng er det efter min opfattelse væsentligt at se på posten kapitaloverførsler til/fra omverdenen. Formelt set kan dette punkt ses som et underpunkt af punkt 1 og 2,
4. der foregår skjulte overførsler fra Grønland til omverdenen eller lignende ikke-legale transaktioner. Muligheden heraf er antydnet i pengestrømsrapporten. Formelt set kan dette punkt også ses som et underpunkt af 1 og 2.

Mens drifts- og statusopgørelser for virksomheder baseres på, at samtlige transaktioner registreres, er betalingsbalancestatistik opbygget på basis af forskellige ufuldkomne statistiker om de enkelte poster.

Det, at opgørelser af betalingsbalancer og kapitalbalancer bygger på diverse statistiker, betyder, at der opstår betydelige fejl i opgørelsen af eksempelvis betalingsbalancens løbende poster. På verdensplan skal de løbende poster pr. definition give saldoen nul, hvis der foretages korrekte og ensartede opgørelser. Dette resultat opnås dog langt fra. I 1999 udviste summen af samtlige landes løbende poster således et underskud på over 170 mia. \$!

Hovedkilden til opgørelsen af betalingsbalancen for Danmark og dermed Grønland er Nationalbankens Valutastatistik, der bygger på anmeldelser og indberetninger fra valutahandlere (især pengeinstitutter) om *alle* betalinger mellem valutaindlændinge og -udlændinge.

I forhold til IMF's rekommandationer om opgørelser af betalingsbalancer giver det anledning til to hovedproblemer:

1. IMF anbefaler, at betalings- og kapitalbalancer baseres på et transaktionsprincip og ikke efter et *betalingsprincip*. Og Nationalbankens valutastatistik er en betalingsstatistik.
2. Værdiansættelse. IMF anbefaler, at import og eksport af varer og tjenester opgøres efter et fob-princip. Nationalbankens valutastatistik er baseret på fakturapriser. Denne afvigelse betyder dog kun, at der flyttes om på saldoerne på hhv. varebalancen og tjenestebalancen. Vare- og tjenestebalancens under et påvirkes ikke heraf.

2.1 Betalingsbalancens løbende poster

Tabel 1 viser også, hvordan betalingsbalancens løbende saldo fremkommer, nemlig som:

Eksport af varer og tjenester	(X)
- Import af varer og tjenester	(M)
+ Formueindkomst, netto fra udlandet	(Yrf)
+ Andre løbende indkomstoverførsler, netto fra udlandet	(Yaf)

Sædvanligvis er andre løbende indkomstoverførsler, netto fra udlandet opdelt i:

Lønninger, netto fra udlandet	(Ywf)
Produktions- og importskatter, netto fra udlandet	(Ytf)
Løbende indkomst- og formueskatter, netto fra udlandet	(Ysf)
Andre løbende overførsler, netto fra udlandet (herunder bloktilskuddet)	(Ygf)

Hvorfor betalingsbalancens løbende saldo også er lig:

$$blp = X - M + Ywf + Yrf + Ytf + Ysf + Ygf \quad (2)$$

Heraf er indkomstoverførslerne:

$$Ywf + Yrf + Ytf + Ysf + Ygf \quad (3)$$

2.2 Undervurdering af valutaudgifter og overvurdering af valutaindtægter

Varer og tjenester

I pengestrømsrapporten anføres under pkt. 2.2 et konkret eksempel på, at valuta-udgifterne er undervurderet: bunkring af brændstof fra tankskibe på havet. I tilknytning hertil skal jeg henvise til de korrektioner, som Danmarks Statistik foretager, når der gås fra varehandel i udenrigshandelsstatistikken til varehandelen på betalingsbalancen, se tabel 10.5.2 side 177 i "Nationalregnskab, betalingsbalance og udenrigshandel."

Side 15 i pengestrømsrapporten er beskrevet et eksempel, der evt. undervurderer valutaindtægterne. Når jeg anfører evt., hænger det sammen med, at denne serviceydelse måske er medtaget under posten "Bygge- og anlægsposter," se tabel 17 i pengestrømsrapporten. Indtægten fra Greenland Resources deltagelse i servicekontrakten vedr. Thule Air Base, der i betalingsammenhæng som diplomatiske repræsentationer o.lign. opfattes som udland, skal naturligvis indgå som en valutaindtægt for Grønland. Tilsvarende gælder for evt. leverancer og ydelser til Flådestation Grønne dal.

Problemet med disse evt. korrektioner er, at de trækker i den forkerte retning.

Det bemærkes, at samtlige tal i tabel 1 for resten af verden er skønnede - bortset fra vareposterne, jf. afsnit 6.1 i pengestrømsrapporten, hvor der er redegjort for de meget summariske antagelser, der er gjort for at komme frem til de skønnede tal overfor resten af verden.

Indkomstoverførsler

Tal for indkomstoverførsler foreligger som tal for tjenester kun mellem Danmark og Grønland. Indkomstoverførslerne er i pengestrømsrapporten opdelt i formueindkomster og andre løbende betalinger. Andre løbende betalinger skal derfor omfatte: lønninger, produktions- og importskatter, løbende indkomst- og formueskatter samt andre løbende overførsler - alle poster opgjort netto og overfor udlandet. Sammenholdes dette med pkt. 4 og 5 i pengestrømsrapporten synes lønninger, netto fra udlandet ikke at indgå.

Under formueindtægter bør også indgå henlæggelser i udenlandske datterselskaber. Henlæggelser i udenlandske datterselskaber giver ikke anledning til betalinger, hvorfor de ikke indgår i Nationalbankens Valutastatistik, se herom nærmere side 176 i "Nationalregnskab, betalingsbalance og udenrigshandel."

Under posten lønninger, netto fra udlandet skal følgende indgå:

Under valutaudgifter:

Bosat i Grønland: med *midlertidigt* arbejde i Grønland

Bosat uden for Grønland: med arbejde i Grønland eller på grønlandske skibe, fly og boreplatforme

Under valutaindtægter:

Bosat i Grønland: med arbejde i udlandet eller på udenlandske skibe, fly og boreplatforme (jf. bl.a. de, der arbejder på Thule Air Base)

Bosat uden for Grønland: med *midlertidigt* arbejde i udlandet

Der er altså to betydelige fejlkilder vedr. indkomstoverførsler udover statistiske fejlregistreringer:

1) at disse kun foreligger over for Danmark og 2) at lønningsposten tilsyneladende ikke indgår.ⁱ

3. Vurdering af betalingsbalancens løbende poster

Det følger af ovenstående, at det ikke er muligt - på det foreliggende statistiske grundlag - med blot nogenlunde sikkerhed at skønne over saldoen på Grønlands betalingsbalance over for omverdenen. Tallet på 2.317,8 mill. kr. i tabel 1 viser især, hvor meget arbejde, der udestår, inden en troværdig betalingsbalance kan opstilles for Grønland.ⁱⁱ

Det er naturligvis meget ubehageligt, at der kunne være et betydeligt overskud på betalingsbalancens løbende poster, hvis dette ikke slår ud i kapitalbalancen for Grønland.

4. Vurdering af udviklingen på kapitalbalancen

Et overskud på betalingsbalancens løbende poster giver kun udslag i en tilsvarende stigning i formuestillingen over for udlandet, hvis kapitaloverførsler, netto til udlandet er nul.

Kapitaloverførsler er overførsler, der *ikke* ydes løbende. De betegnes derfor også engangsoverførsler. De løbende overførsler indgår derimod i opgørelsen af betalingsbalancens løbende poster og består af: $Y_{wf} + Y_{rf} + Y_{tf} + Y_{sf} + Y_{gf}$.

Antages det eksempelvis:

- at alle ikke-grønlandere, der tager fast bopæl i Grønland, rejser fra Grønland, inden de dør,
- at de returnerer med en formue, der i gennemsnit er 100.000 kr. større end da de kom,
- at den årlige bruttotilgang af ikke-grønlandere til Grønland er 2500

vil der herfra alene ske en udgående kapitaloverførsel på i gennemsnit 250 mill. kr. pr. år. Hertil kommer, at en række ældre grønlandere foretrækker et otium i Danmark. Og flere af disse medtager givetvis en ikke hel ubetydelig formue.

Alene størrelsesordenen af denne korrektionspost, der ikke er analyseret i pengestrømsrapporten, gør det nødvendigt at være forsigtig med for håndfaste konklusioner.

5. Sammenfattende vurdering

Det er et klart savn, at der ikke opgøres en betalingsbalance og en kapitalbalance for Grønland. Dette savn forstærkes af, at det er meget vanskeligt sammenhængende at kunne redegøre for sammenhængen mellem betalingsbalancens løbende poster og udviklingen i kapitalbalancen.

Som økonom kan jeg kun anbefale, at sådanne opgørelser tilvejebringes.

ⁱ Under tjenester er der anført en kategori: 3513 Arbejdsindkomster. Hvor meget denne post omfatter er ikke klarlagt. Beløbsmæssigt er der under denne post anført en valutaudgift på 3,982 mill. kr. og en valutaindtægt på 1,221 mill. kr. Derfor kan denne post ikke dække lønninger til indkomstoverførsler, jf. det betydelige antal udlændinge i fiskerflåden.

ⁱⁱ Det er i afsnit 1 redegjort for, at det ikke er muligt at fortolke saldoen på de løbende poster på "betalingsbalancen" over for Danmark.

Bilag 4: Høring vedrørende lækage-problematik

Som nævnt i indledningen, afsnit 1.3, valgte arbejdsgruppen afslutningsvist at bede forskellige offentlige og private selskaber, om at give deres forklaring på, hvad der sker med den fordringserhvervelse, som Grønland ifølge statistikken i dette arbejdsrapport har år efter år i forhold til udlandet. Høringsparterne var:

Økonomidirektoratet

Skattedirektoratet

Bestyrelsessekretariatet, Landsstyrets Sekretariat

Kalaallit Nunaanni Brugseni

Air Greenland A/S

KNI A/S

Royal Arctic Line A/S

Royal Greenland A/S

Tele Greenland A/S

Polar Seafood Greenland A/S

Kangamiut Fish Holding A/S

Skattedirektoratet, Air Greenland A/S, Royal Arctic Line A/S, Royal Greenland A/S, Tele Greenland A/S og Kangamiut Fish Holding A/S fremsendte høringssvar.

De indkomne høringssvar vil indgå i den fremtidige behandling i hjemmestyret af Selvstyrekommissionens arbejde på dette område.